

**EKONOMI
HÖGSKOLAN**
Lunds universitet

Kandidatuppsats

Maj 2006

Värdering till verkligt värde?

Redovisningsproblematiken efter införandet av IAS 39

Handledare

Gunnar Wahlström

Författare

Alexander Almström

Michael Foster

Karin Kristersson

Sammanfattning

Uppsatsens titel:	Värdering till verkligt värde? – Redovisningsproblematiken efter införandet av IAS 39
Seminariedatum:	2005-06-05
Ämne/kurs:	FEK 582 Kandidatuppsats, Företagsekonomi, 10 poäng
Författare:	Alexander Almström, Michael Foster, Karin Kristerson
Handledare:	Gunnar Wahlström
Fem nyckelord:	Verkligt värde, IAS 39, finansiella instrument, värderingsproblem, implementeringsproblem
Syfte:	Att identifiera de problem och/eller svårigheter som uppstått efter införandet av IAS 39 och dess krav på att finansiella instrument ska värderas till verkligt värde.
Metod:	Uppsatsen har genomförts med hjälp av en induktiv metod. Primärdata har samlats in genom kvalitativa intervjuer. Sekundärdata består av facklitteratur och vetenskapliga artiklar.
Teoretiska perspektiv:	Teorin om det institutionella tänkandet har använts samt Streek & Schmitters modell.
Empiri:	På grund av införandet av IAS 39 har det uppkommit värderingsproblem inom redovisningen. Hur har implementeringen påverkat företagen?
Resultat:	Det finns en problematik kring värdering till verkligt värde av finansiella instrument. Dessa har identifierats med hjälp av empirin, många var väntade enligt kartläggningen av den offentliga debatten.

Abstract

Title:	Measuring the fair value? – Accounting problems after the implementation of IAS 39.
Seminar date:	2005-06-05
Course:	FEK 582, Bachelor thesis in Business Administration, 10 swedish credits (15 ECTS)
Authors:	Alexander Almström, Michael Foster, Karin Kristerson
Advisor:	Gunnar Wahlström
Keywords:	IAS 39, fair value, financial instruments, measurement problems, implementation problems
Purpose:	To identify the problems and/or difficulties that have occurred after the introduction of IAS 39 and its demand that financial instruments shall be valued to its fair value.
Methodology	This paper has been based on the inductive methodology. Primary data has been collected through kvalitative interviews. Secondary data consists of technical literature and scientific papers.
Theoretical perspectives:	The theory of the institutional thinking has been used and the Streeck & Schmitter model.
Empirical foundation:	As a result of the implementation of IAS 39 there has been measurement problems in accounting. How has this implementation affected the companies.
Resultat:	There is a complex of problems in the valuation process of financial instruments. These have been identified by our empirical studies, some of them were expected if the public debate.

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen
ATA	Association of Town Accountants
AT	Association of Town
ARC	Accounting Regulatory Committee
BFN	Bokföringsnämnden
CICA	Canadian Institute of Chartered Accountants
CESR	Committee of European Securities Regulators
ECB	Europeiska centralbanken
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
EU	Europeiska Unionen
FAR	Tidiagre: Föreningen Auktoriserade Revisorer. Idag: Föreningen för revisionsbyråbranschen
FASB	Financial Accounting Standards Board
FI	Finans Inspektionen
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASB	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
IOSCO	International Organisation of Securities Commissions
LVP	Lägsta Värdets Princip
RR	Redovisningsrådets
PWC	Öhrlings PricewaterhouseCoopers
SCB	Statistiska CentralByrån
SEC	Securities Exchange Committee
ÅRL	Årsredovisningslagen

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Gunnar Wahlström för hans tillgänglighet och vägledning under arbetet av denna uppsats. Vi vill särskilt tacka våra intervjupersoner för att de tog sig tid till att besvara våra frågor. Vi vill även tacka Per Ternér för den goda maten, samt Jonny Malmlöf för goda råd.

I Lund, den 29 maj 2006

Alexander Almström, Michael Foster och Karin Kristersson.

Innehållsförteckning

1.	INLEDNING	8
1.1	BAKGRUND	8
1.2	PROBLEMDISKUSSION	10
1.3	FORSKNINGSFRÅGA	11
1.4.	SYFTE	11
2.	LITTERATURGENOMGÅNG	12
2.1	VÄRDERING AV FINANSIELLA INSTRUMENT	12
2.2	EFFEKTER	14
2.3	DET TEKNISKA PROBLEMET	16
2.4	DEN POLITISKA DIMENSIONEN	17
2.5	YOUNGS TEORI OM DET INSTITUTIONELLA TÄNKANDET	18
2.5.1	KOPPLING TILL FASB	20
2.5.2	DE FINANSIELLA INSTRUMENTENS REVOLUTION	21
2.5.3	UPPHOVET TILL FASBs REGLERING	25
2.6	JÖNSSONS TEORI OM STATLIGT PÅVERKANDE PÅ REDOVISNINGEN	26
2.6.1	INLEDNING	26
2.6.2	KOMMUNAL REDOVISNING	26
2.6.3	KRUGERKRASHEN	28
2.6.4	ANDRA PÅVERKANDE FAKTORER	30
2.6.5	JÄMFÖRA DE OLIKA REDOVISNINGSSOMRÅDEN	31
2.6.6	ANALYS	32
2.7	PUXTY & WILLMOTHS TEORI OM REDOVISNINGSGREGLERING	33
2.7.1	INLEDNING	33
2.7.2	STREECK & SCHMITTERS MODELL	33
2.7.2.1	BORTOM STREECK & SCHMITTERS MODELL	35
2.7.3	TEORIN BAKOM BOKFÖRINGSREGLERING	36
2.7.4	METODER FÖR BOKFÖRINGSREGLERING	37
2.7.4.1	I SVERIGE	37
2.7.4.2	I USA	37
2.7.5	SLUTSATS	38
2.8	KAPITELSAMMANFATTNING	39
3.	METOD	40
3.1	VAL AV ÄMNE	40
3.2	TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	40
3.3	FENOMENOLOGI	42
3.4	INSAMLING AV DATA	43
3.4.1	INTERVJUER	43
3.4.2	DOKUMENTSTUDIER	44
3.4.2.1	PRIMÄRDATA	45
3.4.2.2	SEKUNDÄRDATA	45
3.5.	VETENSKAPLIGT VÄRDE	45
3.5.1	VALIDITET	45
3.5.2	RELIABILITET	46
3.5.3	ANDRA TEORIER	48
3.6	KÄLLKRITIK	49

Innehållsförteckning

3.7	KAPITELSAMMANFATTNING	49
4.	DEN OFFENTLIGA DEBATTEN	50
4.1	INLEDNING	50
4.2	MILLENNIUMSKIFTE	51
4.3	DET VERKLIGA VÄRDET	52
4.4	DEN DRIVANDE KRAFTEN	55
4.5	BEDÖMNING AV FRAMTIDA VÄRDEN	57
4.6	KRITIK FRÅN BLANDADE HÅLL	61
4.7	FÖRBEREDELSE	64
4.8	KAPITELSAMMANFATTNING	66
5.	INTERVJUER	67
5.1	INLEDNING	67
5.2	INTERVJUERNA	67
5.2.1	BOLAGEN	69
5.2.2	TILLSYNSMYNDIGHETERNA	69
5.2.3	ANALYTIKERNAS OCH MEDIA	69
5.2.4	USA SOM FÖREBILD?	70
5.2.5	POSITIVT	71
5.2.6	MEST PROBLEMATISKA	72
5.2.7	SKILLNADER	73
5.2.8	BÄTTRE ELLER SÄMRE BILD?	76
5.3	KAPITALSAMMANFATTNING	77
6.	SLUTSATS	79
6.1	INLEDNING	79
6.2	FORSKNINGSFRÅGAN BESVARAS	79
6.3	STUDIENS TEORETISKA BIDRAG	82
6.4	REFLEKTIONER	84
6.5	FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE	85
	Källförteckning	86

1. Inledning

I detta första kapitel av uppsatsen inleder vi med att försöka sätta in läsaren i vad som ligger till grund för vår uppsatts i bakgrunden. Sedan följer en problemdiskussion där vi beskriver, för läsaren, de problem som identifierats i den givna bakgrunden. Vidare presenteras forskningsfrågan och uppsatsens syfte.

1.1 Bakgrund

Handel mellan länder har ökat kraftigt. Den internationella handeln med lån och aktier har ökat med 25 % de senaste 15 åren. Även om en global aktiemarknad ännu inte finns, har nationsgränsernas betydelse minskat.¹

Medlemskapet i EU har gjort att rörligheten av tjänster och kapital har ökat. Den fria rörelsen av varor, tjänster, arbete och kapital är ett av de främsta målen som den Europeiska Unionen har. Dock föreligger handelshinder, bland dem olika nationella redovisningsregler. För att skapa gynnsammare förutsättningar för medlemsländerna strävar EU efter att harmonisera redovisningsreglerna bland medlemsländerna. En harmonisering av redovisningsreglerna behövs för att skapa en enhetlig och integrerad kapitalmarknad.²

Kapitalmarknaden har utvecklats kraftigt och har blivit alltmer komplicerad, vilket har lett till ökad riskexponering för företagen. Genom att använda sig av finansiella instrument kan företag i viss grad reducera risktagandet. Därför har användningen av finansiella instrument ökat kraftigt. Detta leder till att omvärlden ställer ökade krav på företagen när det gäller att redovisa sina finansiella instrument på ett rättvisande sätt.³

¹ Jan Buisman, Svenska företag kan koncernredovisa enligt IAS – i princip, Balans nr 1 2000, s 10-15

² Rolf Rundfelt, Eu-parlamentet tog beslut om IAS från och med 2005, Balans nr 5, 2002 s 46-47

³ Gunnar Wahlström, Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning, (Göteborg: Parajett AB, 2000)

1. Inledning

Ett av de största redovisningsproblemen idag handlar om när och hur finansiella instrument ska redovisas och värderas. Värdering av finansiella instrument är ett aktuellt problem inom redovisningen. Problematiken i att redovisa finansiella instrument ligger i att deras värde fluktuerar på grund av förändringar i räntenivåer, valutakurser, aktiekurser, eller andra förändringar i marknadsvärden.⁴

IASB och FASB enades år 2002 om ett samarbete för att få överensstämmande redovisningsrekommendationer som kunde användas globalt. Det gemensamma projektet startades för att eliminera så många differenser som möjligt mellan befintliga rekommendationer, IAS och US GAAP.⁵

För att öka transparensen i börsföretagen och harmonisera reglerna skall samtliga noterade företag inom EU tillämpa *International Financial Reporting Standards* (IFRS) i sin koncernredovisning från och med 1 januari 2005.⁶

Standarden IAS 39 behandlar tidpunkten för när ett finansiellt instrument ska redovisas, till vilket värde det ska tas in i redovisningen och hur det därefter löpande ska redovisas och värderas.⁷

I och med övergången till IAS 39 fick de börsnoterade företagen nya åtaganden att ta ställning till i och med redovisningen av sina finansiella instrument. I det officiella uttalandet från Finansinspektionen, *En jämförelse mellan Finansinspektionens redovisningsregler och internationella regler i IAS39 och IFRS4 (2004)*, inför övergången fanns upplysningar för de berörda företagen över vad skillnaden skulle betyda för dem. IAS 39 ska tillämpas framför Årsredovisningslagen samt Redovisningsrådets rekommendationer, som tidigare gällt.⁸

Övergången till IAS/IFRS innebär för svenska företag att verkliga värden kommer att beaktas i allt större utsträckning än tidigare vid redovisning av tillgångar respektive skulder. En väntad effekt av detta är att variabiliteten

⁴ Kristina Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis* (Malmö: Liber, 2005)

⁵ European Accounting Review Volume 14: Number 1: 2005, s.101

⁶ <http://www.pwc.com/extweb/challenges.nsf/docid/D1BCCD7E47A731D7802570DC00358655>

⁷ http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0%2C1042%2Csid%25253D32820%2C00.html*

⁸ En jämförelse mellan Finansinspektionens redovisningsregler och internationella regler i IAS39 och IFRS4 (nånstans på FI.SE)

1. Inledning

kommer att öka i dessa poster samtidigt som kravet på tilläggsupplysningar ökar i redovisningen.⁹

1.2 Problemdiskussion

Årsredovisningar för år 2005 har under senvintern och vårens lopp anlänt på löpande band. Dessa årsredovisningar är för många företag den första som baseras på reglerna för IAS och IFRS. Innan införandet var det många som höjde sina röster mot införandet av IAS 39.¹⁰

Många av företagen trodde att IAS 39 skulle komma att medföra praktiska problem och även vara bland de större skillnaderna i kommande årsredovisningar jämfört med år 2004.¹¹ Sannolikt har dessa förstagångsanvändare stött på problem när det gäller tillämpningen av de nya reglerna. IAS 39 kan komma att skapa förvirring bland svenska företag när de kan välja att redovisa värdeförändringar på finansiella tillgångar via resultaträkningen eller balansräkningen.¹²

Som ovan nämnt är värderingen av finansiella instrument ett av de största redovisningsproblemen idag.¹³ Enligt IAS 39 ska de finansiella instrumenten värderas till verkligt värde. Detta kan resultera i att det kommer uppstå skillnader i balansräkningen från ett år till ett annat. Detta kan i sin tur påverka resultatet och det egna kapitalet.

Svenska företag har nu, för första gången, börjat tillämpa IAS- standarden 39, för räkenskapsåret 2005. Vilka svårigheter finns det när det gäller gällande värdering av de finansiella instrumenten, enligt de nya reglerna?

I rapporten ”Nya redovisningsprinciper – på väg mot IAS 2005”, gjord av Hans Edenhammar, på uppdrag från Stockholmsbörsen sammanfattas de nya redovisningsprinciperna. I rapporten kan man bland annat läsa att Redovisningsrådets rekommendationer har, sedan 1998, följt IAS så långt som det har varit möjligt inom ramen för svensk lagstiftning med ett fåtal undantag. Svensk lagstiftning som då bestod av Årsredovisningslagen och EU-direktiv

⁹ Ibid.

¹⁰ Bland annat Svenska Bankföreningen

¹¹ Balans (Jansson & Hurtig, 2005)

¹² B-A Mettinger, Finansiella instrument enligt IAS 39: en standard som redan ifrågasätts, Balans nr 10, 1999

¹³ Kristina Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis* (Malmö: Liber, 2005) s.273.

1. Inledning

hindrade dock ett fullständigt införande av IAS. De undantag som fanns gällde i de fall där IAS föreskrev marknadsvärdering.

Enligt rapporten har Redovisningsrådets arbete gjort att svenska börsbolag var mycket väl förberedda när införandet av de nya reglerna antogs av EU. Genom att Redovisningsrådets rekommendationer anpassat sig till IAS sedan 1998 har, enligt rapporten, svenska aktiemarknadsbolag och deras revisorer fått en modern och internationell redovisningsnormering till stöd för arbetet att förbättra aktiemarknadsinformationen, vilket stärker förtroendet för den svenska aktiemarknaden både inom och utom landet.¹⁴

Men hur väl förberedda var de svenska företagen på att värdera de finansiella instrumenten till verkligt värde?

Undersökningar som PWC gjorde hösten 2004 visade att förvirringen bland berörda var utbredd och att övergångsfasen inte skulle passera friktionsfritt. Konsekvenserna av införandet av de nya reglerna innebar stora utmaningar för alla på kapitalmarknaden. Bland annat skulle 7000 börsbolag följa nya direktiv, analytiker skulle tolka nya nyckeltal, ökade krav på transparens ställde ökade krav på företagsledning och styrelser.¹⁵

1.3 Forskningsfråga

Vilka eventuella problem eller svårigheter stöter svenska företag på idag med de nya gällande reglerna när det gäller värderingen av finansiella instrument?

1.4. Syfte

Vår uppsats är tänkt att identifiera de eventuella problem eller svårigheter som uppstått efter införandet av IAS 39 och dess krav på att finansiella instrument ska värderas till verkligt värde.

¹⁴ Nya redovisningsprinciper – på väg mot IAS 2005, Stockholmsbörsen

¹⁵ Hur förändras redovisningen och varför? Ett rundabordssamtal om börsbolagens externrapportering, PWC

2. Litteraturgenomgång

I detta kapitel redogör vi för den litteratur vi funnit vara relevanta på området i frågan att besvara vår forskningsfråga. Vi refererar litteraturen i kortare drag utefter vad vi anser är relevant för läsaren av denna uppsats så att denna kan, på ett underlättande sätt, få insikt i de teorier vi använt oss av i besvarandet av vår forskningsfråga.

2.1 Värdering av finansiella instrument

I teorin har tre alternativa metoder diskuterats gällande hur man ska värdera finansiella instrument i redovisningen: anskaffningsvärdet, verkligt värde dvs. marknadsvärdet och lägsta värdets princip, det lägsta av anskaffningsvärdet och verkliga värdet. Samtliga metoder har förespråkare med följande argument.

Förespråkarna för anskaffningsvärdet menar att detta värde är det mest objektiva då det visar den faktiska kostnaden för transaktionen. De menar att marknadsvärdet inte ger en lika rättvisande bild eftersom vinsten eller förlusten inte är realiserad och därmed inte är verklig eller faktisk. Vidare är anskaffningsvärdet lättare att hantera rent bokföringsmässigt. Man behöver inte justera värdet inför varje bokslut. Nackdelen med att använda sig av anskaffningsvärden är att det inte ger en rättvis bild av värdet på det innehavda, vilket kan leda till att värdet på den aktuella tillgången blir över- eller underskattat.

De som förespråkar verkligt värde menar att marknadsvärdet är det mest aktuella värdet. De menar att om aktierna hade köpts vid det aktuella bokslutstillfället så hade de redovisats till detta värde. De menar även att det blir lättare att jämföra olika företag om man värderar alla sina innehav till samma värde. Nackdelarna med att använda sig av verkligt värde är att man måste lägga ner mer resurser för att räkna om värdet inför varje bokslut. Vidare blir det större resultatfluktuationer eftersom man ändrar värdet varje år.

2. Litteraturgenomgång

När man ska räkna ut det verkliga värdet för ett finansiellt instrument så menas i första hand försäljningsvärdet på en fungerande marknad. För finansiella tillgångar som köps på en marknadsplats, t.ex. på Stockolms fondbörs, gäller således det värde tillgången noterats vid förvärvstillfället. Om det saknas en fungerande marknad är verkligt värde lika med återanskaffningsvärdet.¹⁶

Finansiella tillgångar kan ha ändrat karaktär från förvärvstillfället, t.ex. vid emissioner eller utbyten. Det kan därför vara ett problem när man ska beräkna värdet för en sådan tillgång. Ett ytterligare problem är tillgångar som inte har ett noterat marknadsvärde, där det efter en lång tid kan vara svårt att ta fram ett noggrant underlag för att fastställa det verkliga värdet. Enligt det allmänna rådet kan en alternativ metod användas, om det finns svårigheter att beräkna anskaffningsvärdet vid förvärvstillfället. Har man en finansiell tillgång som inte har ett marknadsvärde som förvärvats mer än tio år sedan kan man beräkna anskaffningsvärdet med hjälp av schablonregeln. Detta bör även gälla för föreningar som har stora portföljer med olika slags finansiella tillgångar. Den alternativa metoden kan även vara tillämplig vid innehav av värdepapper, som är föremål för större omsättning.¹⁷

Det allmänna rådet har en takregel för värdering som gäller för föreningar. Det står om den i punkt 5 och där anges det att värdet för tillgången som redovisas i öppningsbalansen inte får överstiga verkligt värde vid tidpunkten för öppningsbalansräkningens upprättande. Punkten är till för att många föreningar skulle få problem nedskrivningar redan när det första bokslutet tas fram. Genom takregeln förhindras en övervärdering, vilket minskar risken för att nedskrivningar måste göras.¹⁸

Det tredje alternativet är lägsta värdets princip. Man väljer då det lägsta värdet av anskaffningsvärdet och marknadsvärdet. Det främsta argumentet för att använda sig av LVP är försiktighetsskäl. Eftersom marknadsvärdet fluktuerar upp och ner är det svårt att veta hur framtiden ser ut. Det kan då vara bäst att vara försiktig i sina bedömningar.¹⁹

¹⁶ www.bnf.se

¹⁷ www.bnf.se

¹⁸ BFN

¹⁹ Kristina Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis* (Malmö: Liber, 2005)

2. Litteraturgenomgång

USA är ett land som ofta i praktiken har hållit hårt på historiska anskaffningsvärden när det gäller värdering av finansiella poster. FASB har på senare tid ändrat uppfattning och gett ut rekommendationer om finansiella instrument som i stort sett bygger på marknadsvärdering för alla typer av finansiella instrument. IASB har även anammat detta synsätt och föreslår värdering till verkligt värde för alla finansiella instrument som är tillgångar. Man gör dock undantag för: fordringar; långsiktiga innehav där avsikten är att behålla dem till förfallodagen; sådana där det verkliga värdet inte kan mätas på ett tillförlitligt sätt, RR har inte gett ut någon rekommendation som tillåter marknadsvärdering av finansiella instrument då ÅRL inte tillåter detta.²⁰

2.2 Effekter

Införandet av IFRS kommer att resultera i att många fler företag kommer att använda sig av värdering med verkligt värde. Den ökade användningen av verkligt värde har lett till att många uttryckt oro inför införandet av IAS 39, bland annat Svenska Bankföreningen, se kapitel om den offentliga debatten.

I en artikel av Katherine Schipper publicerad i *European Accounting Review* nämner författaren två tänkbara komplikationer som kan uppstå i samband med införandet. Den första komplikationen är de eventuella förändringar i beteendet som kan uppstå när det gäller den finansiella rapporteringen, exempelvis hos bankverksamheter. Den andra komplikationen gäller det ökade antal företag som kommer att använda sig av verkligt värde vid värderingen av sina finansiella instrument.

På grund av denna övergång till verkligt värde kan man skönja förändringar i beteendet hos de nya IFRS-användarna. Europeiska centralbanken (ECB) förespår att bankverksamheternas beslut och riskmanagement kan komma att påverkas genom tillämpningen av IAS 39. Effekten som förväntas är att många finansiella instrument kommer att öka volatiliteten hos de rapporterade resultaten och binda dessa resultat närmare det externa tillståndet i ekonomin.

IAS 39 kräver värdering till verkligt värde med avsikten att höja relevansen i den finansiella rapporteringen. En viktig del när det gäller harmoniseringen av

²⁰ Kristina Artsberg, *Redovisningsteori – policy och praxis* (Malmö: Liber, 2005)

2. Litteraturgenomgång

reglerna är huruvida verkligt värde som måttinstrument kan bli accepterad som tillförlitligt mått.

Konsekvenser kan möjligtvis uppstå till följd av införandet av IFRS och där ibland IAS 39.

Flertalet av de möjliga konsekvenserna beror på det kraftigt ökade antalet användare. Användaren, främst börsnoterade bolag, skiljer sig från varandra när det gäller i företagsstorlek, kapitalstruktur, ägarstruktur mm. Dessa nya användare kommer att tillämpa IFRS första gången under 2005 vilket kommer att kräva detaljerad rådgivning och en enhetlig finansiell rapportering. Det ökade kravet för detaljerad rådgivning kan fördröja förloppet när det gäller att få IASB och FASB regler att överensstämna. Detta på grund av att resurser tas från arbetet med själva harmoniseringen till arbetet med att hjälpa IFRS-användarna att tillämpa reglerna rätt. Författaren förutspår att om den hjälpen inte finns kommer revisorer och användarna att söka information någon annanstans, eventuellt i US GAAP.

Det obligatoriska införandet av IFRS och harmoniseringen med FASB som IASB bedriver, kommer att öka trycket på att utveckla tillförlitliga mått för värdering av verkligt värde. I Sverige hade värdering till verkligt värde inte tillämpats tidigare när det gällde finansiella instrument. En effekt som förväntas uppstå är att många finansiella instrument kommer att öka volatiliteten hos de rapporterade resultaten och binda dessa resultat närmare det externa tillståndet i ekonomin. Med andra ord kommer beslutsfattare att ändra sitt beteende, för att reducera eller undvika volatiliteten hos rapporterade resultat som tenderar att dyka upp vid användning av ett verkligt värde-mått.

Regelverket i IAS 39 ger möjlighet att utföra hedge redovisning för de finansiella säkringar (terminer, swappar, optioner etc.) man gör i syfte att minska ränte- och valutarisker. Om man hedgar minskar man svängningar i resultatet, som annars skulle kunna inträffa om man enbart redovisade säkringarna med sina marknadsvärden under löptiden.

Derivatinstrument måste enligt IAS 39 finnas upptagna i koncerners balansräkning på ett tydligt sätt. Det fanns inte samma krav på att vara lika tydlig tidigare. Konsekvensen av detta var att det skedde en del skandaler under 80- och början på 90-talet som handlade om optioner och terminer. IAS 39 har dels tillkommit för att bättre kunna genomlysade de risker en finansiell verksamhet har.

2. Litteraturgenomgång

Andra konsekvenser av det ökade användandet av verkligt värde när det gäller värderingen av finansiella instrument rör forskningen och utbildningen av revisorer. Forskningen blir berörd eftersom användningen av verkligt värde kräver betydande uppskattningar och bedömningar. Användningen av verkligt värde kräver en annan sorts expertis än den som finns i idag.²¹

I artikeln av Geoffrey Whittington, publicerad i *European Accounting Review* diskuteras IASBs process att ta fram nya standards, IFRS och IAS.

IAS 32 behandlar klassificeringen av finansiella instrument medan IAS 39 behandlar redovisningen och värderingen av dessa. Det var IASC som tillsammans med Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA) startade utvecklingen av dessa två standards år 1998. IASB övertog sedan projektet. Projektet tog sin början när IASC och CICA publicerade artikeln *Accounting for financial assets and financial liabilities*, där de föreslog att värderingen av finansiella instrument bäst gjorde med hjälp av verkligt värde. Detta möttes med stor kritik, förslaget var kontroversiellt och det stod klart att det inte skulle vara möjligt att ta fram en standard baserad på de förutsättningar som fanns då.²²

2.3 Det tekniska problemet

IAS 32 och IAS 39 mötte en del kritik på grund av tekniska beräkningsproblem. För att värdera finansiella instrument på ett korrekt sätt var det nödvändigt att använda sig av hedge redovisning. Behovet av att hedga sig uppkom huvudsakligen på grund av att man vill minska ränte- och valutarisker. Om man hedgar minskar man svängningar i resultatet. Innan IAS 39 infördes användes anskaffningsvärden vid värderingen utav finansiella instrument.

Problemet att värdera finansiella instrument till anskaffningsvärde är att det ofta ger en missvisande bild. I en rapport från 2003 av *the Bank for international settlements* uppges att marknadsvärdet för over-the-counter derivaten var 7,9 miljarder dollar.²³ Dessa instrument hade ofta ett lågt eller saknande anskaffningsvärde, samtidigt som deras aktuella marknadsvärde var starkt

²¹ *European Accounting Review*, Volume 14: Number 1: 2005 K. Schipper

²² *European Accounting Review*, Volume 14: Number 1: 2005 G. Whittington

²³ *European Accounting Review* Volume 14: Number 1: 2005, s.139

2. Litteraturgenomgång

påverkade av underliggande variabler såsom räntor och valutakurser. Detta är anledningen till att IASBs standard IAS 39 väljer att värdera finansiella instrument till verkligt värde.²⁴

Särskilda svårigheter finns, beträffande finansiella instrument som företaget tänker behålla till förfallodagen samt när företaget innehar finansiella skulder vilka företaget inte handlar med. Kritikerna mot verkligt värde menar att dessa instrument inte behöver värderas förrän förfallodagen eftersom de ännu inte har blivit realiserade. Vidare tycker kritikerna att det är både kostsamt och tidskrävande att beräkna ett flertal värden inför varje bokslut. Reglerna i IAS tillåter företag att värdera dessa instrument som kostnader. Exempelvis kan lån bokföras som en kostnad.

De finansiella instrument företaget innehar i syfte att handla med ska värderas till verkligt värde och den skillnad som uppstår ska bokföras som en intäkt alternativt som en skuld. Finansiella tillgångar som eventuellt kan säljas ska också värderas till verkligt värde men skillnaden i värdet behöver inte bokföras förrän det blir realiserat.

IAS 39 innehåller olika regler för hur man ska värdera olika finansiella instrument. Man värderar vissa finansiella instrument, till exempel derivat, till verkligt värde, medan andra finansiella instrument kan ses som kostnader. Detta system innebär att det kan bli ett missvisande värde mellan tillgångar och skulder, och för att minska denna skillnad tillåter IAS att man hedgar.²⁵

2.4 Den politiska dimensionen

IAS 39 var från början utgiven av IASC, som gick igenom en omfattande process av konsultationer innan implementeringen. Det var en av de standarder som fick godkänt av IOSCO, när EU bestämde sig för att implementera IASBs standards 2005. IASB ansåg att de gamla reglerna behövde förnyas men de förväntade sig inte den kritik som skulle komma från flera av de europeiska bankerna. Bankerna var kritiska mot IAS 39 redan innan den infördes av IASC.

Europas banker startade en kampanj för att övertala politiker och andra ledare att inte anta IAS 39 eftersom bankerna ansåg att IASB inte hade tagit till sig

²⁴ Ibid

²⁵ Ibid

2. Litteraturgenomgång

bankernas kritik. IASB bestämde sig för att hålla diskussioner med samtliga som hade framfört kommentarer om IAS 39. Diskussionerna hölls i Bryssel och i London och varade under en vecka i mars 2003. IASB fick höra många åsikter och även om de tog ganska lång tid så resulterade diskussionerna i information som var till nytta för ändringar i IAS 39. Resultatet blev att IASB ändrade ett antal tillägg i IAS 32 och IAS 39.²⁶

Vissa banker, framförallt banker i Frankrike, var besvikna över att alla förändringar de förväntade sig inte blev genomförda, därför fortsatte de sin politiska kampanj. Detta ledde till att Frankrikes president Chirac skrev ett brev till EU:s president Prodi där han förklarade hur IASBs standards inte var känsliga nog för europeiska intressen. Vidare menade Chirac att volatiliteten som skulle uppstå vid implementeringen av standarden skulle skada Europas ekonomi. Det var förmodligen detta som resulterade i att EFOCON, kommittén för EU:s finansministrar, granskade redovisningsstandarderna på nytt.²⁷

Man kan alltså se en tendens till att redovisningen börjar bli en politisk fråga. Men det är ändå upp till EU att bestämma vilka standards som ska gälla för unionen och inte de europeiska bankerna eller några politiska ledare. IASBs roll är att göra standards som kan vara konkurrenskraftiga i den globala ekonomin, och det är viktigt att de inte påverkas när de blir utsatta för politisk kritik.

2.5 Youngs teori om det institutionella tänkandet

I en studie av Joni J. Young²⁸, University vid Universitetet i New Mexico, påpekas att utvecklingen av redovisningsnormerna påverkas av det institutionella tänkandet. I studien ges exempel på det institutionella tänkandet genom uppkomsten av FASBs regler gällande finansiella instrument.

Det finns en begränsning i utvecklingen av redovisning för, bl a, finansiella instrument. Antalet finansiella instrument har under de två senaste decennierna ökat drastiskt vilket har bidragit till att en utveckling på området har ansetts

²⁶ European Accounting Review Volume 14: Number 1: 2005, s.143

²⁷ European Accounting Review Volume 14: Number 1: 2005, s.144

²⁸ Young, J J, (1996) Institutional Thinking: The case of financial instruments, Accounting organizations and society, Vol. 21

2. Litteraturgenomgång

nödvändigt, då information om dessa instrument är av stor betydelse för dem som tar ekonomiska beslut baserade på årsredovisningar.

Enligt Young har FASB misslyckats med att utveckla reglerna på detta område tillräckligt och menar att förklaringen till detta framgår genom teorin *institutionellt tänkande* av Douglas (1986). Misslyckandet hos FASB är då att man inte sett att det var nödvändigt att framställa nya regler för det nya finansiella instrumenten utan istället låtit dessa falla inom den redan befintliga föreställningsramen. Vidare i studien försöker Young knyta an handlingarna hos FASB till antagandet om målen, avsikterna och det utmärkande för redovisningen av finansiella instrument som redan finns i föreställningsramen för att visa för läsaren att det bidrar till en brist i redovisningen – att det antagligen behövs nya regler på området men att organisationer (som FASB) tar för givet att det inte behövs. För att stärka sin teori/slutsats om detta använder sig Young av teorin om det *institutionella tänkandet* som utgångspunkt.

Då studien bygger på antagandet att FASB inte vidtagit några åtgärder när det gällde att undersöka huruvida nya regler skulle framställas för de nya finansiella instrumenten och detta kan stärkas genom teorin om institutionellt tänkande så följer nedan en redogörelse för Douglas teorier av efter/enligt/av Young.

I *How Institutions Think* av Douglas (1986) redogörs för att det finns ett samband mellan hur individen tänker och hur den institution denne tillhör. I studien/texten/boken definieras *institution* som att en individ baserar sina beslut och moraliskt tänkande på det segment i samhället denne känner sig tillhörande. Då individen fattar sina beslut och för sina åsikter baserade på institutionen och alla andra individer inom den gör på samma sätt så känner individen inom institutionen att besluten och den etik och moral denna tänker i utgör ett ”lämpligt” handlande. Individen kommer följaktligen att handla enligt det institutionella tänkandet inom den institution individen anser sig tillhöra. Detta medför problemet enligt Douglas när två individer/organisationer från två olika institutioner skall förhandla med varandra, båda hållen kommer att förhandla/handla sig till fördelar som ligger i enlighet med grunderna för deras institution och lägga dövrät till när den andra talar och kommer inte att kunna ta till sig vad den andra parten säger. Båda sidor har följaktligen egna uppfattningar om vad som utgör problem och vad som är den rätta lösningen till dessa. Detta är

2. Litteraturgenomgång

det institutionella tänkandet; när en individ bara ser lösningarna till problemen utifrån sin egen institutions tänkande. Douglas menar att institutioner kan ses som maskiner för beslutsfattande vilken sätter individen i autopilot när det gäller att ta ställning till ett problem/beslut. Vidare skapar institutioner *skuggade platser* inom vilka individen helt bortser från handling eller identifiering av problem då institutionerna sparar tiden till individen genom att tilldela denne preferenser, nackdelen med detta tidssparande är att institutionen även begränsar lösningarna individen inte ser då denne inte uppfattar dem som lämpliga: de faller utanför institutionens referensram vilket bidrar till minskad kreativitet som kunde användas till att lösa problem/hantera situationer. De skuggade platserna bidrar till att individen klassificerar åtaganden till att falla utanför institutionens referensram.

2.5.1 Koppling till FASB

På samma sätt väljer individen vilka "saker" som denne anser är lönsamt respektive icke-lönsamt. Det är just detta beteende som är intressant för redovisningen menar Young som även påstår att redovisningen är en institution och således påverkas lagstiftaren av institutionen i sitt beslutsfattande om en regel behövs, vad den skall reglera mm. Financial Accounting Standards Board, FASB, är en organisation som stadgat de normer som grundat redovisningen och dess referensram, för ändamålet att alla skall använda sig av samma regler när de redovisar, reglerna är enligt FASB att se som verktyg för att lösa problemen inom redovisningen, FASB har således skapat reglerna efter vad de anser är rätt metod att använda sig av inom redovisning. Young drar här en parallell med FASBs regler och det institutionella tänkandet och menar att reglerna utgör en begränsning då reglerna bara ser lösningen utifrån vad som är mest lönsamt för institutionen. Young menar att det som är icke-lönsamt utifrån FASBs synvinkel – vilket organisationen har reglerat – kan vara relevant att redovisa för det enskilda företaget.

När ett nytt problem skall tas hand om FASB används ovan nämnda referensram som utgångspunkt som skall hjälpa till att klassificera problemet. FASB vill försöka härleda problemet till en redan befintlig regel som kan fungera

2. Litteraturgenomgång

som lösning. Att man inom FASB förlitar sig på referensramen bidrar till begränsar inom redovisningen då de alternativa lösningarna ibland kan vara bättre än de befintliga som ligger inom referensramen och därmed inom institutionens tänkande menar Young. Fördelen, vilken påstås vara tidssparande, ser Young därmed som en nackdel då man kan gå miste om den optimala lösningen – det kanske rent av finns en bättre regel att tillämpa/grunda för att redovisa en händelse. Här uppstår skuggade platser lik de ovan nämnda i teorin om det institutionella tänkandet.

Young avslutar diskussionen med att poängtera att när en ny händelse skall regleras – med betoningen på de finansiella instrumenten – så måste redovisningen ändras, man kan inte bara klämma in händelsen inom ett befintligt område utan att pröva sig fram och hitta den bästa möjliga lösningen för att redovisningen skall fortsätta att vara representativ.

2.5.2 De finansiella instrumentens revolution

Det har noterats att det förekommit en ökning av antalet finansiella instrument under de två senaste decennierna: under 1980-talet dominerade plötsligt försäkringsbolagen marknaden och införde nya typer av finansiella produkter och transaktioner så som variationer på swappar mfl liksom olika typer av ingredienser på en pizza ger en ny variant (Fairlamb & Nathans, 1986).

Förändringen, och ökningen av antalet olika finansiella instrument förklarar Young beror på försök från företagen att anpassa sig och ”vinna på” dåvarande förändringar i ökande räntor, flyktiga växelkurser, ändringar i inkomstskattelagen och telekomindustrins framfart. Ett exempel från Young är finansiella instrument rörande utländsk valuta som tillkom för att skydda multinationella företag som handlar med olika valutor då ovan nämnda flyktighet i växelkurser skulle kunna komma påverka företagen negativt. Även räntan blev flyktigare under denna tidsperiod vilket ökade begäran efter mer effektiva finansiella instrument som skulle verka som skydd, kraven kom från framförallt banker men även företag. Resultatet blev nya finansiella instrument så som ränteswappar, ränteterminer och ränteoptioner.

2. Litteraturgenomgång

Den hastiga tillkomsten av de nya finansiella instrumenten ansågs vara revolutionerande. Young ställer sig frågan hur mycket som ändrats inom redovisningen av finansiella instrument på grund av ovan nämnda revolution med tanke på att redovisningen skall spegla en organisation och dess transaktioner på ett tillförlitligt, berodde de nya finansiella instrumenten på revolutionen eller på ett institutionellt tänkande som ”automatiskt” godkänner dessa nya regler och fördelar/sorterar in dessa bland inom de befintliga kategorierna – Young ställer sig frågan om några alternativa metoder att redovisa de finansiella instrumentens fanns i åtanke med tvekan i tonen då han tror att bara det som var lönsamt ur institutionens synvinkel beaktades.

För att få reda på det kommer vi in på nästa del av artikeln, som redogör för den respons redovisningen av de nya finansiella instrumenten gjorts.

De problem som de ständigt, och hastigt, ökande antalet finansiella instrument under 1980-talet innebar för FASB var att organisationen inte hann med att bestämma sig för vilken vägledning man skulle ge företagen, man han inte kategorisera in instrumenten till lämpliga kategorier som skuld, nettovärde och försäljning.

Ett annat problem var att man började ifrågasätta redovisningens, m regelverk vars ändamål är att visa ett företags ekonomiska ställning på ett rättvisande sätt, trovärdighet. Visserligen så var de flesta anledningarna till att det kom så många nya finansiella instrument att de på effektiva sätt hanterade de flyktiga ekonomiska situationer företagen utsattes för, så var nackdelen att åtminstone några av dessa var till för att kringgå de befintliga redovisningsreglerna. Dessa var utformade för att man inte på ett enkelt sätt skulle kunna sortera in dem bland inom de existerande reglerna. Detta sätt för finansiella instrument att undgå att redovisningsreglerna såg man som ett stort misslyckande inom redovisning hos organisationen SEC. Frågan Young ställer sig efter att ha konstaterat ovanstående är hur redovisningen – efter konsekvenserna av de nya finansiella instrumenten som tillkom för att anpassa företagen till en omvärld i förändring bibehålla sin trovärdighet som regelverk i syfte att ge en rättvisande bild om företagets ställning när reglerna anpassas efter att passa företagen och nya typer av instrument och transaktioner ständigt tillkom.

2. Litteraturgenomgång

Man uppfattade FASBs nya regler som inkonsekventa, vars konsekvenser bidrog till ytterligare förtroendenedsättningar för redovisningsreglerna då ett företags resultat helt kan skiljas från ett annat företags trots att det egentligen inte skiljer sig från varandra, reglerna måste, för det skall kunna vara möjligt att jämföra företagen emellan, se till att mäta liknande transaktioner på samma sätt. Detta var en situation som alltmer uppstod men som FASB ännu inte kunnat kontrollera. Young kritiserar FASB för att man litat för mycket på referensramen och de befintliga reglerna för redovisning när de skulle hantera de nya finansiella instrumenten och att organisationen istället borde ha undersökt dessa mer noggrant gett ny plats för dessa i regelverket.

I maj 1986 tog FASB till sig kritiken och kom själva till insikt att man inte kunde forstsätta att lägga de finansiella instrumenten under befintliga regler. FASB skulle istället göra en enskild regel för vägledning av finansiella instrument, man trodde inom FASB att detta var lösningen på ovan nämnda jämförelseproblem företagen emellan. FASB använde sig av kunskapen hos erkända revisorer för att skapa den nya regeln, frågorna man vill ha svar på var bland annat när en finansiell tillgång skall anses vara såld och hur dessa skall mätas. Trots att FASB gjord en helt ny regel för finansiella instrument så misslyckades de genom att de hela tiden hade referensramen som utgångspunkt; vilken medförde att de, återigen, inte såg lösningarna ur någon annan synvinkel än deras egen – ännu ett exempel på institutionellt tänkande som bidrar till att utvecklingen av finansiella instrument begränsas. Svårigheterna att jämföra företagens finansiella tillgångar sinsemellan var fortfarande ett problem. FASB menade att skillnaderna var resultatet av att man 1) jämfört kassaflöden vid olika tidpunkter 2) förändringar i räntor samt 3) olika valmöjligheter vid värderingen av finansiella instrument. Svårigheterna att tygla detta upphov till jämförelseproblem gjorde representationen, och den rättvisande bilden som redovisningen skall ge företagen än en gång ifrågasättes. Skillnaderna ansågs följaktligen befinna sig i de finansiella instrumenten snarare än hos FASB, men berodde jämförelseproblemet på att när FASB väl skulle ta sig an de nya finansiella instrumenten, iförda glasögonen slipande enligt den egna institutionens uppfattning, att det blev fel redan där? Kanske borde man vänt sig till någon utomstående för att på så sätt få en annan infallsvinkel på instrumentet som skulle storteras.

2. Litteraturgenomgång

Då en årsredovisning skall visa ett företags ekonomiska situation på ett rättvisande sätt till användarna (aktieägare), och då de finansiella instrumenten var bidragande till att det inte riktigt blev så, ansåg sig FASB behöva utveckla reglerna på området ytterligare, frågan var dock hur man skulle gå tillväga för att på ett bättre sätt kunna redovisa de finansiella instrumenten. För att kunna bestämma sig om det optimala sättet att redovisa instrumenten på ett sätt som skulle kunna göra dem jämförbara företagen emellan samt framstå som representativa för användarna av de årsredovisningarna urholkade FASB följande punkter som måste kunna framgå då ett finansiellt instrument redovisas: 1) kommer man att kunna lita på att man erhåller betalning från utfärdaren av finansiellt instrument, 2) hur mycket likvida medel kommer att erhållas genom det finansiella instrumentet? Samt 3) när kommer denna likvid att erhållas? Dessa var enligt FASB kärnfrågorna och om läsaren av årsredovisningarna fick svar på de frågorna angående de finansiella instrumenten så skulle denne vara medveten om risken (kreditrisk, marknadsrisk och räntesatser) samt fördelen i det enskilda företags finansiella instrument. Värt att notera var att då detta fastställdes av FASB 1987, inkluderade regeln inte någon skyldighet för redovisaren att visa ovanstående risker i not men organisationen nämnde dock att det kan vara värt för vissa företag att informera sina aktieägare om riskerna i dessa instrument. Reglerna kom att utvecklas vidare av FASB och år 1989 beslöt man sig för att regeln skulle innehålla information om kontraktssumman bakom instrumentet samt kreditrisken för instrument med utanför balansräkningen (off-balanced sheet risk). Det ansågs nu viktigt att informera aktieägarna om riskerna för instrument som låg utanför balansräkningen. År 1990 blev det också reglerat att man skulle redovisa marknadsvärdet på de finansiella instrumenten med motiveringen att verkliga värden visar hur mycket som skall beskattas av summan i instrumentet för att korrekt kunna redovisa nuvärdet av framtida kassaflöden, allt för att underlätta för analytiker och aktieägare om framtida vinster/förluster för det redovisande företaget.

Men vad fick FASB att handla som de gjorde? Det går vi in på i nästa del.

2. Litteraturgenomgång

2.5.3 Upphovet till FASBs reglering

Med teorin om den institutionella tänkandet i åtanke samt företagens och dess omvärlds påverkan på de finansiella instrument som skapades redogör Young för sin teori om vad som fick FASB att agera på det sättet de gjorde när de skapade de nya reglerna för finansiella instrument.

I alla de nya förslagen till reglerna vi nämnt ovan så har FASB, med referensramen som ständig utgångspunkt, begränsat sina valmöjligheter när det kommer till att tolka syftet med finansiella instrument. Meningen med reglerna är att dessa skall fungera som ett underlag till redovisaren så att dennes årsredovisning framgår med information, som är användbar för aktieägarna och analytiker bland annat, angående företagets finansiella instrument – riskerna däribland. Meningen med reglerna var alltså att tillhandahålla information om de finansiella instrumenten, vilka i sin tur var till för att kontrollera olika typer av risker eller öka framtida kassaflöden, vilket vi konstaterat ovan (skapa instrument efter skatt, valuta mm). Men varför hade så många av instrumenten så kort livslängd frågar sig Young, var det bara för att de skulle utnyttja sig av redovisningsreglerna? Young tror att FASBs regler på området inte besvarar någon av dessa frågor och reglerna tar mycket för givet som egentligen skulle behöva förklaras för utomstående utanför företagen. Young tolkar det som om att FASB anser att syftet med finansiella instrument är lika självklart som onödigt för att man skall förstå ett företag och deras investeringsbeslut. Avslutningsvis ställer sig Young frågan av vilken syfte företagen egentligen väljer att äga finansiella instrument; är det för att generera framtida kassaflöden, eller är det för att anpassa sig till en flyktig omvärld, fylld av växlande valutakurser, räntesatser och skatter?

Fram tills idag har en ständigt pågående utveckling av reglerna gällande finansiella instrument pågått och året där Young, för den här gången, sätter punkt för sin studie är 1996.

De tillkomna ändringarna i regeln är bland annat:

1994: Att innehavande företag av derivatainstrument måste klassificera dessa i två kategorier (att verka för ändamålet handel eller inte i syfte att synliggöra syftet med och summan av derivatainstrument.

Young avslutar sin artikel med ett citat från ovan nämnda Douglas och drar slutsatsen genom förankringen till det institutionella tänkandet att redovisningen

2. Litteraturgenomgång

som institution måste se, det som skall regleras, ur ett bredare perspektiv för att regelsättaren, genom ett kritiskt förhållningssätt, kan få fram andra, bättre, redovisningslösningar.

2.6 Jönssons teori om statligt påverkande på redovisningen

2.6.1 Inledning

I artikeln, *Role making for accounting while the state is watching*, författad av Sten Jönsson, konstateras att redovisningen kan ses som ett kulturellt fenomen. Detta kulturella fenomen kan förklaras genom att uppfattningen om redovisningsmetoden kan tolkas olika av olika kulturer. Harmoniseringen av redovisningsreglerna inom Europa visar att samma regel tolkas på olika sätt i olika kulturer. En stor del av redovisningens ”spelregler” bestäms på politiska grunder.

Den begreppsmässiga föreställningsramens syfte är att förklara redovisningsreglerna. Dessa begreppsmässiga system är utvecklade efter enskilda situationer. Frågan på vilka grunder dessa vilar på, uppkommer därmed. I artikeln söker författaren svaret på denna frågeställning genom att studera tre olika områden inom redovisningen: kommunal redovisning; finansiell redovisning; industriell kostnadsredovisning. Det som är relevant för uppsatsen redogörs för nedan, resterande bortses ifrån.

2.6.2 Kommunal redovisning

År 1862 fattades det ett beslut att varje kommun i Sverige skulle upprätta en budget samt bokföra sina transaktioner. Värt att notera är att det vid denna tidpunkt ännu inte fanns några regler eller råd gällande redovisningsprinciper. Några år senare, år 1874, beslöt sig SCB för att man skulle föra statistik över alla kommuners redovisningar, men då dessa skiljde sig mycket kommunerna emellan fann man denna uppgift svår att genomföra. SCB utformade material som skulle underlätta för datainsamlingen av kommunernas räkenskaper i form av färdiga formulär och handböcker, ett standardsystem utformades. Detta var ett första steg

2. Litteraturgenomgång

mot vart redovisningen befinner sig i dag. Ett standardsystem var då utformat vilket var ett viktigt steg i riktningen mot vart redovisningen befinner sig idag.

En annan viktig förändring i de svenska kommunernas redovisning förekom under åren 1918-1930, åren mellan första världskriget och depressionen. SCB lämnade då över uppgiften utforma redovisningsstandards till ATA. ATA bildade under år 1922 en kommitté vars uppgift var att skapa dessa standards. Riksdagen ansåg att det var viktigt att samtliga kommuner genomförde sin redovisning på ett och samma sätt. ATA tilläts kommentera påståendet och tillade att förutsättningarna för revisionen skiljde sig åt i kommunerna. Vissa kommuner hade professionella redovisare till sitt förfogande medan andra kommuner hade betydligt mer begränsad kompetens att tillgå. Behovet av standarder var onekligen stort. Det fanns vid denna tidpunkt en påtaglig skillnad kommunerna emellan i uppfattningarna om på vilket sätt redovisning skulle skildra deras räkenskaper. De standarder som kommittén från 1922 hade tagit fram infördes så småningom efter viss kritik och omarbetning. Kritiken bestod i att de nya reglerna skulle medföra stora kostnader för kommunerna då fler revisorer skulle krävas för att kunna tillämpa det nya systemet, vilket skulle kunna vara genomförbart i de större kommunerna, vilka hade större resurser, men desto svårare i de mindre. De metoder som standarderna byggde på och som nu skulle användas i de svenska kommunerna var, i vissa fall, mycket likvärdiga med Sveriges grannländer. Kommittémedlemmen Göransson proklamerade att det på många sätt skulle underlätta för de svenska kommunerna om fler använde sig av de nu framlagda redovisningsstandarderna. Om samtliga kommuner skulle använda sig av dessa så skulle förmodligen SCB, som hade framställt tidigare nämnda mall för redovisning, ändra denna mall och ersätta den med en mall i enlighet med de nya satta standarderna.

År 1938 efter införandet, visade det sig att endast hälften av kommunerna tillämpade de nya metoderna. Anledningen var att många kommuner ville avvakta och se ifall att standarderna användes av andra kommuner. En ytterligare anledning var att kommunerna inväntade förtryckta formulär från SCB, dessa formulär blev dock färdiga först några år efter införandet. Anledningen till att det tog så pass lång tid innan formulären trycktes var att regeringen ansåg att man ville vara med och påverka utformningen, med motiveringen att göra den mer

2. Litteraturgenomgång

effektiv. Arbetet av de nya formuläerna blev klart år 1945 och det visade sig att de stämde mycket väl överens med de standarder som ATA hade lagt fram redan år 1930.

Två decennier senare, år 1950, bildades en ny kommitté tillsammans med delar av ATA kallad värderingskommittén, som skulle utveckla kommunernas redovisning och försöka säkra deras kapital. Här grep politikerna in och uttryckte sitt missnöje med metoderna och anklagade dem för att vara komplexa och oförståeliga. Detta fick kommittén att byta namn och uppgift, man kallade sig redovisningskommittén och utfärdade bland annat värderingsregler och anpassade redovisningssystemet till dessa. Under 1980-talet gick utvecklingen mot en decentralisering i kommunerna och kommunerna tog därmed själva mer och mer ansvar i sin redovisning. Avslutningsvis konstateras att redovisningen spelade en viktig roll i den gradvisa emancipationen av kommunerna från staten.

2.6.3 Krugerkraschen

För att till fullo förstå utvecklingen av redovisningen i Sverige, är den så kallade Krugerkraschen en viktig pusselbit. Kraschen visade sig vara ett stort bidragande till dagens redovisning.

I början av århundradet utbreddes industrialismen sig över Europa, finansieringen tillhandahölls genom privata medel på alla håll, utom i den multinationella Krugerverksamheten. Kruger & Toll var det största företaget på New York börsen på 1920-talet. Kruger ansåg att den information som han tillhandahöll var den enda information investerarna var i behov av. Informationen som tillhandahölls var dess utdelningspolicy, som innebar att utdelningen bestod i 20 procent av den s k normala aktiekursen. Därmed hade ingen utomstående utanför bolaget någon uppfattning om dess verksamhet, ingen redovisningsinformation kunde tolkas, inte heller några strategiska dispositioner. Kruger förhandlade även till sig monopol på europeiska länders handelsmarknader efter att ha hjälpt dessa med finansiering av reparationer från första världskriget. År 1932 avslöjades Ivar Kruger som svindlare, då han ökat värdet på sina tillgångar för att kunna bibehålla sin höga utdelning. Han begick självmord, kort därefter.

2. Litteraturgenomgång

Efter avslöjandet förlorade näringslivet mycket av sin trovärdighet och prestige bland allmänheten och staten. Mycket kom att förändras efter skandalen; socialdemokraterna kom till makten; välfärdsstaten grundades efter att arbetsgivarna och fackförbunden enats i ett samarbete för att undvika strejker. Det kom att dröja till slutet av 1960-talet innan en ny kapitalmarknad kunde urskiljas och då ställdes krav på att tillhandahålla information till investerarna genom utvecklade redovisningssystem- och standards.

Effekterna av kreugerkraschen blev förödande. Det förtroende som staten, företagen och inte minst allmänheten hade haft för Kreugerkoncernen var raserat. För att utreda händelsen och förebygga nya, inledde revisorer ett granskningsarbete av den dåvarande aktiebolagslagen (ABL), i syftet att utröna och täppa till hålen man på Krugeranskt manér obemärkt kunnat krypa igenom. Europa led under denna tid av stor arbetslöshet, och det keynesianska konceptet framställdes och implementerades.

Efter att ha granskat den tidigare ABL stiftades år 1944 en ny sådan, med en betoning på att skydda företaget mot dess aktieägare genom restriktioner mot för stora utdelningar. Andra nyttillkomna paragrafer reglerade att moderbolaget i ett koncernförhållande måste redovisa antalet aktier och dess nominella värden som moderbolaget förfogade över dotterbolaget inom samma koncern. Även utdelnings- och räntebelopp som förflyttas in och ut från koncernen reglerades i ABL. Utformningen av finansiella rapporter reglerades under lagen, detta för att få bort de tidigare dolda reserverna som många företag hade. Samma år bestämde sig den dåvarande socialistiska regeringen, efter påtryckningar från många håll i frågan, om att socialisera företagen, dvs. förstatliga dem

Den svenska affärsredovisningen stod i stor förändring i och med den nya ABL som tillkom. För att undersöka beteendet hos företagen med denna nya lag att tillämpa genomförde E. Hanner en studie där han studerade redovisningsprinciperna i de större företagen i Sverige under en tioårsperiod. Resultatet av studien visade att företagen varit mer generösa än tidigare med framförallt information om den löpande verksamheten, så kallat *fullständig information*, till sina aktieägare och allmänheten. Inom företag jämförde man även sina resultat från föregående år och delgav information om framtidsutsikterna för verksamheten. Illustrationer och tabeller började mer och mer tillämpas i

2. Litteraturgenomgång

redovisningen, allt för att underlätta inläsningen av informationen till de utomstående.

År 1968 hade FAR utfärdat sina åtta första rekommendationer som genast börjades tillämpas, vid samma tidsperiod gjorde regeringen försök att komma med redovisningsförslag, men dessa mötte kritik från redovisningsexperter. År 1973 inleddes arbetet med ännu en ny ABL som skulle vara harmoniserad med övriga nordiska länder. Arbetet koordinerades för att ta lärdom av de regelverk som fanns i de övriga nordiska länderna.

Den politiska debatten i landet vid denna tidpunkt bestod mestadels av arbetarnas arbetsmiljö. Fackförbunden arbetade hårt för att få den anställda mer delaktig i ledningarnas beslut. På så sätt försökte man påverka utformningarna av redovisningsnormer och rekommendationer.

2.6.4 Andra påverkande faktorer

När de svenska ingenjörerna växte till antalet och började organisera sig under första halvan av 1900-talet ledde det till att kostnadsredovisningen växte fram, detta tack vare *Scientific Management* teorin. Detta var då debatten om kostnadsredovisning och marginalkostnad började debatteras i Sverige. Detta skedde vid en viktig tidpunkt i Sverige, då det svenska näringslivet kraftigt började utvecklas

På organisationen, Association of Technologies, årliga möte år 1928 diskuterades principerna kring fullständig kostandsberäkning och ”industriell redovisning”. Vid mötet försökte man även frambringa någon form av gemensam standard för fullständig kostandsberäkning. Kortfattat är principerna för fullständig kostandsberäkning följande: (1) fastställa kostandsfaktorn, (2) lokalisera kostnadscenter, samt (3) lokalisera kostnadsenheter. Dessa principer utvecklades av en kommitté tillsatt av Association of Technologies. I denna kommitté fanns två ingenjörer varav en utav dem hette Liljeblad, som var upphovsman till avskrivningsmetoden. De två ingenjörerna representerade ASEA, ett tillverkningsföretag, vilket gav förståelse för att metoden, fullständig kostandsberäkning, speglas av ett sätt som gynnar tillverkningsföretag av denna typ. Just detta fick debatten att hetta till på det årliga mötet år 1928, oppositionen

2. Litteraturgenomgång

till ovanstående metod menade att principerna för beräkningen av priser inte skulle göras av personerna inom företagets egen redovisning, och framförallt inte av ingenjörer, det var revisorerna som var rätt personer för att göra det. Två år därpå presenterades ett förslag från kommittén som möttes av kritik bestående av att förslaget inte gjorde någon skillnad på kostnadsredovisning och kalkylerade värden. Kritiken emottogs och år 1936 presenterades den standard som skulle gälla kallad enhetlig kostnadsberäkning. Metoden var funktionell för tillverkande företag.

Målet var att standardisera det mesta inom företagets redovisningsmetoder, Sverige influerades starkt av de tyska metoderna vid denna tidpunkt, som redan tillämpade standardiserade redovisningsmetoder. En standardiserad kontoplan skulle få tillverkningsföretagen att sortera verksamhetens kostnader. Detta skulle medföra en gemensam effektivitet samt ökat ekonomiskt vinnande för alla parter inom branschen. En kommitté sammanställdes för ändamålet och man kom tidigt fram till att man ville ha en mer flexibel kontoplan än den tysken använde sig av, den exempelvis tillåta olika kostnads- och värderingsmetoder. År 1943 tillsatte man redovisningsprofessor A. ter Vehn, från Handelshögskolan i Göteborg, som skulle utveckla den kontoplan man önskade sig. ter Vehn skapade den klassiska kontoplan vi idag använder oss av och den började genast användas av näringslivet samt i skolornas redovisningsutbildningar.

RP-projektet var ett projekt som etablerades för ändamålet att utforma metoder för att framställa redovisningssystem på 1970-talet. I mitten av detta decennium började projektet ge resultat som i form av vägledande böcker, manualer och case. Det viktiga med projektet att notera är att de ledande personerna inom projektet verkade inom universiteten. En annan notering man bör göra är att projektet inte betonade vilken metod som var bäst som presenterades. Detta för att läsaren skulle förstå att det inte fanns någon självklar lösning, eftersom det finns många olika lösningar till varje problem.

2.6.5 Jämföra de olika redovisningsområdena

I artikeln försöker författaren att upptäcka mönster för att spåra likheter mellan de olika områdena presenterade ovan. Den huvudsakliga frågan är om förändringarna

2. Litteraturgenomgång

i redovisningen beror på politiska ekonomiska reaktioner eller om det är beroende på utvecklingen av vad man i allmänhet anser medför en rättvisande bild av ett företags verksamhet. Det första fallet förknippas med sympatisörer för Marxismen medan de andra förknippas med fenomenologi.

Jönsson påvisar redovisningsprofessionens oberoende från staten, då den på eget initiativ framställer regler men vid vissa tillfällen då den ledde till att behovet av välutbildade revisorer erkändes. Istället för att man skapade nya redovisningsregler var effekterna istället att den en profession av oberoende experter bildades.

2.6.6 Analys

Streeck & Scmitter (1985) identifierar tre kontrollmekanismer, som Jönsson använder sig av i sin analys. De är (1) *marknaden*; som kontroll genom konkurrens, (2) *staten*; som kontroll genom hierarkiska strukturer, samt (3) *samhället*; som kontroll genom lojalitet mellan dess aktörer bidrar till reglering. Jönsson sätter detta i perspektiv till den svenska historien ovan i sin analys.

Näringslivet förlorade sin legitimitet efter Krugerkraschen och depressionen och socialdemokraterna tog makten, dessa införde det Keynesianska synsättet och staten förhandlade då med näringslivet för att försäkra sig om god tillväxt på sina egna villkor. Socialdemokraterna byggde samtidigt välfärdstaten och den kraftiga utvecklingen av den offentliga sektorn gjorde att den kunde konkurrera med den finansiella och den industriella sektorn. I en situation som denna, då staten har ett grepp om näringslivet tillåts inga utomstående aktörer att ta sig in och påverka. Detta medförde att redovisningsprofessionen inte hade något annat alternativ än att infiltrera den befintliga maktstrukturen genom att framträda i rollen som redovisningsexperter i någon av tidigare nämnda kommittéer utfärdade av staten för att skapa en standard eller lag.

I kommunerna gick det till på ett annat sätt, där fanns ett gott samarbete mellan AT och den kommunala redovisningsprofessionen. Trots att denne del av redovisningsprofessionen var anställda inom kommunen så hade den ett mycket stort inflytande i framställningen av redovisningsreglerna i kommunernas

2. Litteraturgenomgång

redovisning. Även här ser vi ett lyckat infiltrerande i maktstrukturen, denna gång i kommunerna, till vare en väl organiserad redovisningsprofession.

Andra teoretiker som använder sig av Street & Schmitters modell är Puxty et al i sin artikel som refereras nedan.

2.7 Puxty & Willmoths teori om redovisningsreglering

2.7.1 Inledning

Denna artikel undersöker hur redovisningen i praktiken är reglerad genom s k *advanced capitalism*, detta genom att tillämpa Streeck & Schmitters principer för marknaden, staten och samhället som nämnts ovan.

Sättet regleringen av bokföringen sker på avspeglar sig på redovisningspraktiken. Artikeln av Puxty et al visar hur redovisningen beror på de sociala och ekonomiska konsekvenserna i en viss kontext genom att genomföra en studie i Tyskland, USA, Storbritannien och Sverige. Man kommer fram till att regleringen länderna emellan skiljer sig beroende av historiska och institutionella skiljaktigheter. Studien sker genom tillämpning av modeller av Streeck & Schmitter samt begränsningarna i samma modell.

2.7.2 Streeck & Schmitters modell

Regleringen av redovisningsreglerna är beroende av marknaden, staten och samhället. En kortare förklaring av de olika faktorerna ges nedan:

1. *Marknaden* - Fördelad konkurrens

Redovisningen är reglerad av marknaden på många sätt. Företag påverkar redovisningsprofessionen vid utformningen av redovisningsregler genom tillhandahållande av information. Puxty & Willmot ger ett exempel på att utvecklingen av kapitalmarknaden i Storbritannien satt press på framställningen av nya redovisningsregler, då konton hos företagen framställts för att företagen skall kunna utnyttja sig av kapitalmarknaden utan stöd av regler.

2. Litteraturgenomgång

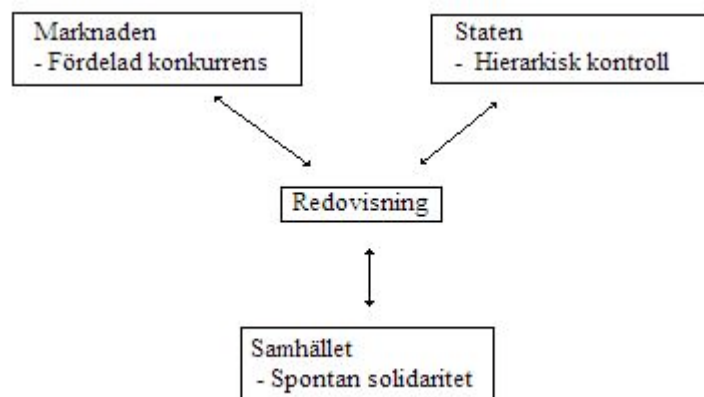
2. *Staten* - Hierarkisk kontroll

Statens inflytande över redovisningen är märkbar i utformningen av redovisningsreglerna med betoningen på lagstadgande i ex. ABL. Det ligger i statens intresse att ställa företagen till svars för sitt handlande och att informationen företaget ger till både marknads- och ickemarknadsaktörer skall vara framställt enligt lagar och regler.

3. *Samhället* - Spontan solidaritet

Samhället speglar sättet redovisningen utformas på genom att en viktig del av redovisningen går ut på att argumentera om varför man inom ett företag väljer att redovisa en transaktion/händelse på ett, enligt reglerna, visst sätt. Redovisaren, företagaren, och aktieägaren måste vara nöjda med de regler som erbjuds. De skall inte strida emot vad som en anses är rätt eller fel.

Hur dessa tre faktorer beror på varandra åskådliggöres i följande figur, omarbetad efter Streeck & Schmitter:

Figur 1: Streeck & Schmitters modell om förhållandet marknaden, staten och samhället.

Det är en omöjlighet att analysera redovisningsregleringen utan att beakta alla tre ovanstående faktorer, menar Puxty & Willmot. Vidare ställer de sig frågan om det är någon av ovanstående faktorer som är dominant i beslutandeprocessen, i att skapa en regel över en annan. Normgivaren är den som utformar redovisningsreglerna. Två svar ges; (1) om normgivaren analyseras isolerad från ekonomiska och politiska faktorer framgår det att samhället är dominant över

2. Litteraturgenomgång

beteendet hos normgivaren, och (2) om normgivarens beteende är refererat ur ett bredare perspektiv ses denne på egen hand som ansvarig för innehållet i redovisningsreglerna och det praktiska arbetet. Puxty & Willmot poängterar att endast vid utformningen av normgivarens handlingsutrymme som ett resultat av de ekonomiska och politiska förhållandena som det blir märkbart att redovisningsprofessionen är beroende av de andra faktorerna (ex. hierarkisk kontroll).

2.7.2.1 Bortom Streeck & Schmitters modell

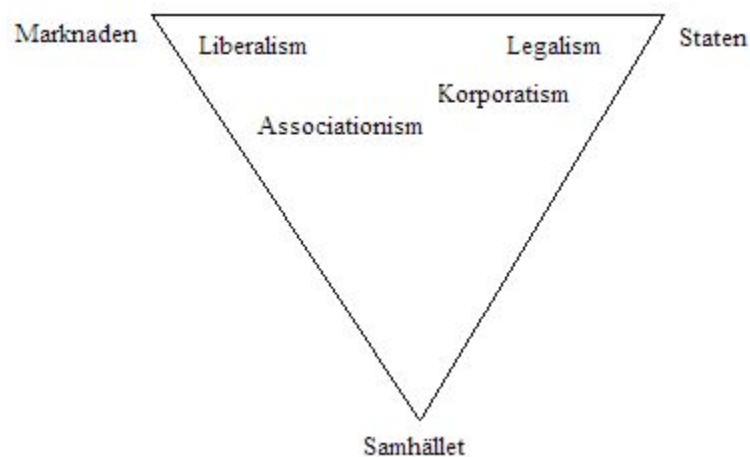
Streeck & Schmitters modell är tillämpbar vid analys av kapitalmarknaden och redovisningsreglering, men den har sina begränsningar. Modellen tar upp aktuella karaktäristika och de interna relationerna inom faktorerna, *marknad, stat och samhälle*. Men det är just detta som utgör begränsningen. Modellen tar inte hänsyn till subjektiviteten hos de olika faktorerna eller att de är i ständig utveckling sinsemellan. Enligt Tinker (1984) måste man även beakta faktorer som psykologiska, ras och kön för att kunna analysera sambandet mellan advanced capitalism och redovisningsregleringen. Ex. marknaden består av aktörer i ständig konkurrens som, vi antar, alla är vinstmaximerande. Det ligger då i deras intresse att vara ledande inom sin bransch och samtidigt eliminera inträdesbarriärerna för den branschen. Då marknaden är en av ovanstående faktorer påverkar den Streeck & Schmitters modell, som inte tar hänsyn till detta exempel, på detta sätt. När man skall analysera avancerad kapitalism, och redovisningsregleringen, är det inte tillräckligt att endast beakta de ekonomiska faktorerna. Staten påverkar även modellen genom att sätta sitt eget intresse i fokus. Ex. så sätter staten olika typer av regleringar (ekonomiska) för att öka sitt eget inflytande över företagen (marknaden) då det ligger i statens intresse att säkra, utöka, efterfrågan på arbetstillfällen. Staten, och dess sittande regering, vill det bästa för sina väljare och påverkar således förutsättningarna för marknaden, och vidare redovisningsregleringen (i viss mån) i detta syfte.

2. Litteraturgenomgång

2.7.3 Teorin bakom bokföringsreglering

Inledningsvis är det viktigt att notera författarnas klargörande, att relationen *marknad, stat och samhälle* är viktig att kvar i åtanke för att förstå att den påverkar kapitalismen samt regleringen av redovisningsregler. I analysen av redovisningsreglerna skall vi tänka på att institutionerna och praktiken, som ligger till grund för dessa, är ett resultat av interaktioner mellan bl. a ledarna inom regeringen och intressegrupper inom den politiska och ekonomiska kontexten. Det är i sin tur deras handlingar som kan ses som ett uttryck på marknad, stat och samhälle då de vinklar grunderna för regleringen efter eget önskemål. Detta skapar institutioner vilka verkar som direktiv (underlag) för framtida reglering.

Vidare i artikeln följer en utveckling av ovanstående modell som har samma underlag som modellen ovan men med tilläggsinformation för att kunna visa och analysera vad som står till grund för regleringen. Modellen nedan ger djup till den tidigare modellen då den inkluderar faktorerna från ovan.

Figur 2: Omarbetning av Puxty & Wilmoths utvecklade modell efter Streek & Schmitters ovan.

Principerna för samhället är att den är underordnad marknaden och staten. Dessa, i sin tur, är en kombination av deras inbördes ståndpunkter. Marknaden och staten kan förklaras som att (1) marknaden utvecklar regleringen efter de principer som gäller på marknaden, en reglering genomförs om marknaden anser att den behövs för att öka dess välbefinnande (liberalism), och (2) en legalisering genomförs om

2. Litteraturgenomgång

staten anser att det behövs en sådan (legalism). Dessa två poler kan inte vara helt ledande i ett land, en kombination av båda uppstår och vi får då associationism²⁹ och korporatism. Förutsättningarna är olika i olika länder och således resultatet i ovanstående modell, nedan följer en redogörelse för läget i Sverige.

2.7.4 Metoder för bokföringsreglering

2.7.4.1 I Sverige

Redovisningen i Sverige är influerad av den anglosaxiska redovisningsprofessionens reglerverk och praxis, och bidrog därmed till användandet av *marknads- och samhällsprinciperna* vid reglering. FAR utfärdar rekommendationer m h a diverse kommittéer på området redovisning. Dessa är ej bindande för företagen. Regeringen skapade Bokföringsnämnden (BFN) (vilket resulterade i bokföringslagen år 1976) som en reaktion från regeringen på att FAR inte ansågs opartiska när de ger sina rekommendationer. BFN består av en samling experter, akademiker, revisorer, företag, skatteverket samt fackförbund. Nämnden bildades för ändamålet att förbättra redovisningen. Regeringen bestämmer vem som får vara med i FAR, därmed ej sagt att FAR är ett statligt organ. När FAR kommer med en rekommendation presenterar de först ett utkast för kommentar innan slutgiltigt beslut om att införa rekommendationen görs till skillnad från BFN vars beslut om förbättringar fram till år 1986 var enhälliga, därefter började FAR och BFN att samarbeta.

2.7.4.2 I USA

Unikt för USA är en del lagar skiljer sig åt staterna emellan. Redovisningsregleringen sker av de statliga organen samt SEC. FASB, vilka bildades år 1974, sköter regleringen och är underordnad SEC. Misstycker SEC med ett regelförslag från FASB införs regeln inte. Amerikanska kongressen har rättigheten att ändra på SECs beslut vilket kan vara en typ av lobbyverksamhet av

²⁹ Associationism i modellen är en kombination av marknaden och staten som förklaras som *föreningar*.

2. Litteraturgenomgång

de företag som påverkas av reglerna. FASB består av sju personer, till hälften av företag och den andra hälften av redovisningsföretag. Dessa personer måste vara oberoende företagen de vanligtvis verkar inom. FASBs regler är obligatoriska för företagen, som ett resultat av att SEC samtycker i regeln i fråga. Detta medför att relationen mellan FASB, SEC och redovisningsprofessionen kan verka som lobbyverksamhet samt bidra med sin expertis till FASB. Med detta kan konstateras att den amerikanske redovisningen består av både legalism och associationism enligt modellen ovan, den senare underordnad den första.

2.7.5 Slutsats

Det visar sig följaktligen, att redovisningen skiljer sig mellan länderna i undersökningen ovan. Författaren konstaterar att associationismen är närvarande i alla länder. Marknaden har begränsat inflytande på regleringen i redovisningsreglerna, då lagar i första hand styr den allmänna regleringen. Men marknaden tenderar till att hela tiden till att försöka utöka sin begränsning. I alla länder finns det ett intresse för redovisningsprofessionen att samarbeta med staten i kontroll mekanismen över finansiella rapporter. Exempelvis så kan en viss redovisningsstandard ha blivit influerad av samhällets ideal av redovisningsprofessionen, men standarden i sig kan i efterhand visa sig att generellt uppfattas som oacceptabel. Med detta förhållande i åtanke kan marknadskrafterna påverka till att en standard ändras, eller så kan regeringen indirekt ändra en standard. För standarden i exemplet har kombinationen av inflytandet från marknaden och stat ändrats för att standarden i fråga skall komma att accepteras.

Som sagt finns det ingen given kombination av faktorerna marknad, stat och samhälle som kan tillämpas på alla typer av reglering. Överväganden kommer att behöva göras åt något av hållen för att en standard skall fastslås. När en regel skall komma att införas kommer den att påverkas av hur begränsningarna inom den uppfattas av de olika faktorerna marknad, stat och samhälle. Lösningen blir då att kombinera flera lägen i modellen; legalism, liberalism, korporatism och associationism. Insikten i denna process ger en insikt i sättet de tre faktorerna kompromissar med varandra.

2.8 Kapitelsammanfattning

Socialdemokraterna fick större inflytande över näringslivet i och med Krugerkrashen bidragit till att förtroendet för privatägda företag börjat sjunka, när sedan fullständig kostandsberäkning etablerades samma år betydde det att kriteriet för uträknande av ett rättvisande pris var satt, i samma veva introducerades, och adopterades, även kontoplanen.

Det var inom de kommunala och inom tillverkningsföreningen utvecklingen av redovisningsreglerna ändå skulle ske. Professionen upplevde ett behov att utforma regler för att skydda företagaren, eller snarare det allmänna intresset för ett företag, emot statliga ingripanden. Tillsammans med FAR såg näringslivet en möjlighet att framställa redovisningsregler genom den växande aktiemarknaden i landet, man ansåg att nya regler gällande redovisning i syftet att ge fullständig information till sina ägare behövdes. Detta reglerades under 1970-talet på näringslivets och FARs initiativ.

Utvecklingen av redovisningsnormerna startades i samband med Krugerincidenten år 1932. Tidigare var redovisningsprofessionen organiserad på sätt att de fick ta egna initiativ, dock hade den vare sig befogenhet eller kreativitet till att utveckla några standarder. Istället lade regeringen tonvikten på att bygga välfärdsstaten, man trodde mer på den än på än på näringslivet som hade förlorat allt förtroende gentemot allmänheten. Redovisningsprofessionen blev istället tvungen till att verka inom diverse kommittéer för att få igenom sina förslag till redovisningsmetoder samt lagstiftningar. Det var först när välfärdsstaten började lida av finansiella problem som den vände sig till kapitalmarknaden för hjälp. Det svenska näringslivet och industrin tog åter igen fart.

Under 1980-talet växte den svenska kapitalmarknaden avsevärt, detta ökade behovet av finansiella rapporter samt striktare regler i redovisningen.

3. Metod

I detta kapitel redogör vi för de metoder vi använt oss av för att genomföra uppsatsskrivandet. Metoderna för detta är många och då det är viktigt att vår forskning genomförs på ett vetenskapligt sätt vill vi visa att vi följt erkända akademiska metoder i genomförandet av uppsatsen.

3.1 Val av ämne

Vårt val av ämne kom till då uppsatsens författare under våren 2006 läst kandidatkursen i redovisning och större delen av undervisningen baserades på IFRS/IAS reglerna. På b-nivån hade vi behandlat de svenska reglerna i FAR:s samlingsvolym och i fördjupningskursen fördjupade vi oss i dessa internationella normer från FASB. I januari 2005 skulle regel IAS 39 börja tillämpas av noterade bolag samt koncerner vilket medförde att dessa även i sina redovisningar för den första perioden 2005 var tvungna att jämförelseräkna med föregående periods rapport då regeln gav företagen möjlighet att själva välja huruvida dessa ville värdera sina finansiella instrument till verkligt värde – *marknadsvärde* – eller inte. Då vissa svenska företag valde att helt bortse från regeln i början av 2005 visste vi att det fanns ett intressant problem att ta ställning till. Detta fick oss att välja uppsatsämnet *aktuella problem inom externredovisning* vilket gav oss möjligheten att utreda de eventuella problem företagen upplevde både inför tillämpningen men även de problem de upplever efter det att regeln börjar gälla för alla i januari 2005.

3.2 Tillvägagångssätt

Det tillvägagångssätt som vi valt att använda oss av i denna uppsats den induktiva metoden. Den induktiva metoden har utgångspunkten i empirin och syftar till att

3. Metod

bygga upp ny teori baserat på ett problematiskt fenomen vi stöter på i verkligheten.³⁰ Alternativet deduktiv metod, vilken har utgångspunkten i teorin och syftar till att testa befintlig teori³¹, kommer inte att användas här då vi inte i denna uppsats vill försöka att förutsäga verkligheten utan att återge den.

Den forskning vi kommer att bedriva i uppsatsen kommer att vara kvalitativ. Den kvalitativa forskningen, vilkens motpart är den kvantitativa som utmärker sig som forskning genom siffror, utgörs av att de data vi samlar in som underlag till denna uppsats kommer att analyseras utifrån den sociala verklighet datan hämtats ifrån.³² Vi kommer alltså att använda den data vi samlar in till att tolka hur användarnas subjektiva bedömningar påverkar deras tillämpning av IAS 39. Den kvalitativa undersökningen kritiseras av de kvantitativa forskarna då dessa menar att den medför allt för subjektiva resultat genom att det är forskarnas egna bedömningar och uppfattningar av problemen som speglar resultatet i uppsatsen.

33

Då denna uppsats till stor del bygger på sakkunnigas uppfattningar om vad som ses som ett problem eller inte vid tillämpningen av regel IAS 39 så kommer vi att undersöka empirin genom att fastställa den offentliga debatten i ämnet samt genom intervjuer de som tillämpar regeln, och således tillämpa det induktiva tillvägagångssättet i denna uppsats. Genom att tillämpa induktiv metod har vi alltså vår utgångspunkt i empirin i syfte att sammanställa kunskapen huruvida företag upplever IAS 39 som ett problem eller inte.³⁴

Den induktiva metoden ger oss även möjligheten att undersöka huruvida regeln är ett upphov till problem för företagen eller inte, samt försöka förstå problematiken kring när en normgivare (FASB) offentliggör en regel som får negativ respons från användaren. När det gäller redovisningsregler kanske det snarare handlar om att det är tillämparen av reglerna som är normgivaren och inte tvärtom.³⁵

³⁰ Artsberg, Kristina: Redovisningsteori – policy och –praxis, *Liber Ekonomi*, 2 uppl, 2005. sid. 31

³¹ Ibid.

³² Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber*, 1 uppl, 2005. sid. 297-298

³³ Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber*, 1 uppl, 2005. sid. 318

³⁴ Artsberg, Kristina: Redovisningsteori – policy och –praxis, *Liber Ekonomi*, 2 uppl, 2005. sid. 31

³⁵ Artsberg, Kristina: Redovisningsteori – policy och –praxis, *Liber Ekonomi*, 2 uppl, 2005. sid. 32

3.3 Fenomenologi

Ett ovanligt exempel på en empirinära metod är grounded theory, översatt till svenska som grundad teori. Denna metod har haft och har fortfarande ett betydande inflytande på kvalitativ forskning, bland annat inom företagsekonomi. Den grundande teorin ska utgå ifrån empiriska data, bland annat i form av intervjuer.

Den grundade teorin har sitt ursprung i den symboliska interaktionismen, vilket är en kvalitativ metodologisk riktning. Ett centralt begrepp i den grundande teorin är pragmatism. Pragmatism karaktäriseras av att hålla sig så nära den praktiska, empiriska verkligheten så långt som möjligt. Denna uppsats har uppfyllt detta genom att dels gå via den offentliga debatten för att få en bild utav verkligheten, dels söka en mer fördjupad förståelse av den bilden genom att intervjua personer som har stor kunskap inom ämnet. Ett annat centralt begrepp i den grundande teorin är exploration. Genom explorationen ges det möjlighet att uppnå en mer gedigen förståelse av den aktuella empiri som finns.

Ett tredje centralt begrepp är empirinärhet. Som forskare bör vi utgå induktivt från vardagsverklighetens symboliska interaktioner och inte avlägsna oss för långt ifrån dessa. Induktionen sker i två faser, enligt den grundande teorin, först via en intensivstudie av en begränsad mängd empiri och sedan en komparation med utvidgning av empiribasen. I uppsatsen har vi först tagit till oss den empiri som finns i tryckt och publicerad form, den offentliga debatten. Från denna empiri har vi sedan formulerat frågor som vi har ställt till sakkunniga. Detta för att vi ska kunna tillgodogöra oss den tryckta och publicerade empirin på ett mer tillfredställande sätt.³⁶

Fenomenologi är läran om det som visar sig. Fenomenologi är både en filosofi och en kvalitativ forskningsansats. Termen härstammar från det grekiska verbet phainestai som betyder att visa sig, att uppenbara sig eller avslöja sig. Den svenska motsvarigheten till phainestai är fenomen. Ett fenomen, i sin tur, definieras som det som visar sig, något som upplevs eller en företeelse.

³⁶ Alvesson, Mats, Sköldbberg, Kaj: Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod, Studentlitteratur, 16 upplagan 2004

3. Metod

Fenomenologin hävdar att man inte kan fånga en beskrivning av ett verkligt fenomen utan bara en människas upplevelse av ett fenomen.³⁷

Fenomenologin är kritisk mot den moderna vetenskapen eftersom den har distanserat sig från vardagslivets grundval i sina abstraktioner och på så sätt skapat sig en egen värld utan att tagit hänsyn till vanlig mänsklig erfarenhet som har sin grundsten i.³⁸

3.4 Insamling av data

3.4.1 Intervjuer

Vi kommer att använda oss av egna intervjuer som en av kunskapskällorna i denna uppsats. Vi har funnit att intervjun passar oss bra som forskare i ämnet IAS 39 och kommer att använda oss av den kvalitativa metoden, vilken utmärker sig som en intervju riktad den intervjuades ståndpunkter.³⁹ Vi som forskare vill ha reda på intervjuobjektets åsikter i frågan IAS 39 och då svaren kan komma färgas av intervjuobjektets, vilket i sig är en representant för ett företag (i det flesta av fallen), subjektivitet av vad som är bäst för just sitt företag, därför är en mer ostrukturerad intervju vilken den kvalitativa är vara att föredra för vår forskning. Vi vill kunna ställa följdfrågor vilka kan komma ge oss svar vi inte hade haft i åtanke att få innan intervjun planerades men som ändå kan vara av vikt för vår forskning, det är viktigt att inte vara rädd för att låta intervjun gå i olika riktningar för att få fram det som intervjuobjektet tycker är viktigt.⁴⁰ Vi kommer att genomföra 5 intervjuer och stärker då vår motivering till att göra en kvalitativ intervju så den ger oss mer detaljerade och breda svar än vad en kvantitativ intervju ger oss.⁴¹ Den kvantitativa intervjun karaktäriseras av att genomförs genom förkodade frågor med fasta svarsalternativ och utgöra en grund för mer statistiska resultat och passar oss därför inte.⁴²

³⁷ <http://www.infovoice.se/fou/bok/kvalmet/10000009.htm>

³⁸ Alvesson, Mats, Sköldberg, Kaj: *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Studentlitteratur,

³⁹ Bryman, Alan. Bell, Emma: *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, 1 uppl, 2005. sid. 361

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Bryman, Alan. Bell, Emma: *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, 1 uppl, 2005. sid. 135

3. Metod

För att få en aktuell och verklighetstrogen bild valde vi att intervjua sakkunniga inom området. Vår strävan var att intervjua personer som var väl insatta i ämnet, hade stor erfarenhet och kunskap inom området. Gärna personer som hade haft praktisk erfarenhet av övergången till värdering till verkligt värde. Namn som dök upp under kartläggningen av den offentliga debatten lades på minnet. Uttalanden och andra påståenden från personer dök upp i debatten. Dessa behövde, i vissa fall, en vidareutveckling för att till fullo förstå innebörden av dem. De förväntningar, som företag hade inför införandet, presenterades i den offentliga debatten. Dessa förväntningar kunde, vid uppsatsens framställande, jämföras med utfallet.

Merparten av frågorna vi ställde till intervjuobjekten var personliga och direkt riktade mot dem. De baserades på det material som intervjuobjekten hade tillfört till den offentliga debatten. Några få frågor var lika, främst gällde det problematiken kring värdering till verkligt värde.

Våra val föll på följande personer:

- **Jan Buisman:** Ansvarig för IFRS Services i Sverige, Öhrlings PricewaterhouseCoopers
- **Hans Edenhammar:** Ordförande för Bokföringsnämnden
- **Sigvard Heurlin:** Auktoriserad revisor, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, ledamot av Redovisningsrådet, verksam som børsrevisor vid Stockholmsbörsen. Har erfarenhet genom IASC 1992-2000, sedan 2001 medlem i en rådgivande grupp till IASB, innehar uppdraget som senior advisor till EFRAG sedan 2004.
- **Johan Månsson:** Auktoriserad revisor, Öhrlings PricewaterhouseCoopers
- **Jörgen Trouvé:** Ekonomichef på Luna AB, Sverige

Samtliga intervjupersoner har praktisk erfarenhet av IAS 39 på ett eller annat sätt.

3.4.2 Dokumentstudier

Vi kommer dels att använda oss av debattartiklar från tidskrifter samt litteratur på området följt av våra egna intervjuer med sakkunniga på området.

3. Metod

3.4.2.1 Primärdata

Primärdata är en muntlig datakälla. Det kan även vara data som en skriftlig datakälla som produceras av forskaren genom enkäter.⁴³ Våra primärdata består av de intervjuer vi genomfört.

3.4.2.2 Sekundärdata

Emiriskt material som insamlats av andra personer kallas för sekundärdata.⁴⁴ Våra sekundärdata består av empiriskt material, detta återfinns främst i kapitel 4, den offentliga debatten. Det empiriska materialet har bestått av vetenskapliga artiklar och tidskrifter, även information från branschrelaterade hemsidor har insamlats från de större redovisningsbyråerna.

3.5. Vetenskapligt värde

3.5.1 Validitet

Validitet är ett centralt begrepp som författaren bör ha i åtanke när denna författar en uppsats, vi kan jämföra validiteten i en uppsats med den vi dagligen stöter på i ett exempel av Rosengren & Arvidsson (2002): Mäter salskrivningen verkligen rätt sorts kunskap när det gäller vad som lärts ut under en kurs och vad som verkligen tenteras? Vi kan definiera validitet på flera sätt: som överensstämmelsen mellan det teoretiska och det empiriska i en mätning eller att validitet är frånvaron av systematiska mätfel. Den frågan vi måste ställa oss inför författandet av denna uppsats är huruvida den empiri vi val att använda oss av är giltig för teorin – uppnår vi validitet? Vi vill undvika ifrågasättning om detta då det troligtvis skulle medföra att hela vår undersökning framstår som ogiltig.⁴⁵ Vi måste alltså se till att vi mäter det vi avser att mäta inför sammanställningen av uppsatsen. Vi måste se till att vi vet med exakthet vad det är vi söker och se till att källan inte innehåller data som skulle medföra att våra slutsatser inte skulle vara giltiga⁴⁶,

⁴³ Artsberg, Kristina: Redovisningsteori – policy och –praxis, *Liber Ekonomi*, 2 uppl, 2005. sid. 45

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Rosengren, Karl Erik. Arvidsson, Peter: Sociologisk metodik, Liber AB, 2002, sid. 195-196

⁴⁶ Artsberg, Kristina: Redovisningsteori – policy och –praxis, *Liber Ekonomi*, 2 uppl, 2005. sid. 170-171

3. Metod

huruvida det är en intervju eller en sekundärkälla i form av en artikel måste vi hela tiden vara säkra på att endast utvärdera det som är giltigt för uppsatsen.

När det gäller validitetens ståndpunkt i den kvalitativa forskningen, vilken bedrivs i denna uppsats, så ifrågasätter metodlitteraturen huruvida validitet har betydelse eller inte för forskningen, då den kvalitativa metoden i första hand inte avser mätning på samma sätt som den kvantitativa.⁴⁷ När det gäller validitet i den kvalitativa forskningen så skiljer sig innebörden av begreppet från den kvantitativa, där begreppet utformats genom att (intern) validitet innebär att det hos forskaren skall finnas ett samband mellan observationerna och de teoretiska idéerna forskaren utvecklar och att validiteten är ett mått på kvalitet i uppsatsen. Extern validitet hör till kritiken från kvantitativa forskare och handlar om huruvida resultatet av den kvalitativa forskningen kan hänföras till andra miljöer, om den även är generellt giltig för andra situationer än den forskaren haft sin utgångspunkt i,⁴⁸ vilket givetvis kan vara svårt då resultatet ofta består av subjektivitet i den insamlade datan.

Bland de former av validitet som vi stöter på i litteraturen finns ytvaliditet där man tar för givet att den teori man förknippar med empirin är av god validitet, dvs man tar för givet att man mäter det man avser att mäta utan att göra större eftertänkingar. Strävan bör vara, enligt teoretikerna, att hela tiden sträva efter att göra en mer formaliserad validitetsbedömning.⁴⁹

3.5.2 Reliabilitet

Reliabiliteten är nästan lika viktig som validiteten i en uppsats, den kan definieras som frånvaron av slumpmässiga mätfel.⁵⁰ Då vi i denna uppsats kommer att använda oss av intervjuer som informationskälla för att få ett aktuellt underlag för slutsatserna i denna uppsats är det viktigt att vi genomför dessa på ett sätt som bidrar till att reducera mätfelen i intervjuerna. Vi vill att våra intervjuer skall ha hög reliabilitet och måste därför beakta de faktorer som påverkar mätningen dvs.

⁴⁷ Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber, 1 uppl, 2005*. sid. 304

⁴⁸ Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber, 1 uppl, 2005*. sid. 305-306

⁴⁹ Rosengren, Karl Erik. Arvidsson, Peter: Sociologisk metodik, Liber AB, 2002, sid. 197

⁵⁰ Rosengren, Karl Erik. Arvidsson, Peter: Sociologisk metodik, Liber AB, 2002, sid. 198

3. Metod

intervjun, antingen slumpmässigt eller tillfälligt genom den som genomför intervjun, vilken kan påverka intervjuobjektet i sin attityd eller uppförande eller omgivningen kring mätningen. Omgivningen skall vara av sådan karaktär att den inte påverkar intervjuobjektet att svara på ett sådant sätt som den inte skulle svara på om denne befann sig i en annan miljö, allt för att öka graden av reliabilitet.⁵¹ Som ovan nämnda kritiken angående de kvantitativa forskarnas åsikter om validiteten i den kvalitativa forskningen möter vi även samma kritik i reliabiliteten, och även inom det begreppet har en anpassning gjorts för att passa den kvalitativa forskningen. Intern reliabilitet innebär att författarna i denna uppsats, kommer överens om att de skall tolka "... *det de ser och hör.*"⁵² på samma sätt. Extern reliabilitet betyder om det är möjligt att upprepa en forskning i en ny miljö skild från den som den ursprungliga forskningen är utfördes i. Kritik ges till begränsningarna inom den kvalitativa forskningens förmåga att återge forskningen i en annan miljö då den sociala omgivning som den ursprungliga forskningen skedde i är svår att återge då den speglar av tillfälliga subjektiva utlåtanden. För att ändå få sin forskning att berikas med extern reliabilitet så föreslås i litteraturen att man som forskare som ämnar upprepa en etnografisk undersökning måste gå in i samma sociala roll och således ha samma ambitioner med forskningen för att den skall kunna jämföras med den tidigare undersökningen.⁵³

Avslutningsvis kan vi konstatera att reliabiliteten har en slumpmässig inverkan och kan hänföras till själva mätningen av den till uppsatsen insamlade data och vi vill i vår uppsats nå både så hög reliabilitet så som validitet som möjligt för att få en tillförlitlig som relevant uppsats.⁵⁴ Vi är medvetna om att vår förmåga att genomföra intervjuer är begränsad, då vi har lite erfarenhet på området. Vår egen kunskap på det aktuella området är även den begränsad, därför är det möjligt att vi inte kunnat tillgodogöra oss intervjusvaren på ett fullständigt sätt.

⁵¹ Rosengren, Karl Erik. Arvidsson, Peter: Sociologisk metodik, Liber AB, 2002, sid. 199

⁵² Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber, 1 uppl, 2005.* sid. 306

⁵³ Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber, 1 uppl, 2005.* sid. 306

⁵⁴ Rosengren, Karl Erik. Arvidsson, Peter: Sociologisk metodik, Liber AB, 2002, sid. 203

3. Metod

3.5.3 Andra teorier

Då den kvalitativa forskningen skiljer sig så pass mycket från den kvantitativa så att begreppen validitet och reliabilitet tvingats till anpassning så menar många kvalitativa forskare att just denna forskning bör bedrivas efter andra kriterier. Då trovärdigheten i kvaliteten som ovan nämnda begrepp skall rangordna ifrågasätts i den kvalitativa forskningen har forskare utvecklat alternativa begrepp för mätning av kvalitet till validitet och reliabilitet i denna typ av forskning, nämligen tillförlitlighet och äkthet.

Under tillförlitlighet ryms flera typer av vad som benämns validitet och reliabilitet, då vi redogjort för dessa typer av validitet och reliabilitet ovan visar vi i en enklare tabell deras respektive inom de alternativa kvalitetsbedömningarna nedan:⁵⁵

- Tillförlitlighet (trovärdigheten i forskarens beskrivning avgör hur godtagbar den är hos läsaren) – *intern validitet*
- Överförbarhet (om det finns möjligheten att överföra resultaten i forskningen till en annan miljö så att den kan användas av andra bedömer forskningens överförbarhet) – *extern validitet*
- Pålitlighet (fullständiga referenser för alla faser av forskningens tillvägagångssätt skall anges i forskarens rapport så att utomstående kan bedöma pålitligheten i rapporten genom att granska källorna och sättet faserna genomfört på) – *reliabilitet*⁵⁶

Ett av kriterierna för en forsknings äkthet är rättvisande bild. Forskaren skall sträva efter att på ett rättvisande sätt, återge de olika åsikterna och informationen som finns bland de studerande objekten (primär- och sekundärdata). Gör man inte det uppstår möjligheten att resultatet blir vinklat pga. för få källor. Ett annat kriterium är att man som forskare skall försöka få fram ett resultat som bidrar till att de som medverkat i undersökningen som använts för att analysera som ett resultat kan få förståelse för sin sociala situation. Detta kriterium heter ontologisk autenticitet och ligger nära till hands med kriteriet pedagogisk autenticitet vilket

⁵⁵ Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber, 1 uppl, 2005*. sid. 306

⁵⁶ Bryman, Alan. Bell, Emma: Företagsekonomiska forskningsmetoder, *Liber, 1 uppl, 2005*. sid. 306-307

3. Metod

lägger vikt på om deltagarna i undersökningen får förståelse för de andra deltagarna i undersökningen genom att läsa forskningen.⁵⁷

3.6 Källkritik

Vi förhåller oss i denna uppsats till att endast använda oss av källor vi vet har belägg för den information de presenterar. För intervjuerna så har vi valt så starka källor vi tror är möjligt genom att välja intervjuobjekt som är väl insatta i deras respektive företags tillämpning till IAS 39, så att vi vet med säkerhet att deras svar ger oss ett bra underlag för analys i uppsatsen. När det gäller artiklarna i tidskriften *Balans* som även innefattar sekundärdata så anser vi att författarna har stark trovärdighet då det är en facktidskrift av och för användare inom redovisningsprofessionen, bl a Rolf Runfelt som är. Likaså författarna till de övriga artiklarna vi använt oss av i vår undersökning av den offentliga debatten kan anses ha belägg för sina resonemang. Den litteratur vi använt oss av i metodkapitlet är klassisk metodlitteratur på området bestående av *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (Bryman, Bell, 2005) som används på både B, C och D-nivå samt Rosengren & Arvidssons *Sociologisk metodik* (2002) och Artsbergs *Redovisningsteori –policy och –praxis* (2005).

3.7 Kapitelsammanfattning

Vår metod består huvudsakligen av undersökning av empirin, denna undersökning består av dels primär- och sekundärdata i form av intervjuer respektive studier av debattartiklar. En komplettering till dessa datakällor har gjorts genom dokumentstudier bestående av vetenskapliga artiklar och tidskrifter. Forskningen har genomförts genomgående genom induktiv metod.

⁵⁷ Bryman, Alan. Bell, Emma: *Företagsekonomiska forskningsmetoder, Liber, 1 uppl, 2005.* sid. 309

4. Den offentliga debatten

Detta kapitel behandlar vi den offentliga debatten på området som diskuteras i diverse tidskrifter. Vi refererar det som är relevant för denna uppsats.

4.1 Inledning

Värderingsprinciper är ett mycket omdiskuterat ämne som redovisningsexperter ständigt debatterar. Främst diskuteras huruvida värdering till verkligt värde eller värdering till ett historiskt anskaffningsvärde är att föredra. Debatten präglas utav två sidor, de som lyfter fram värdering till verkligt värde och de som vill hålla fast vid försiktighetsprincipen, genom att använda historiska anskaffningsvärden.

Inför övergången till IFRS publicerades en artikel i Balans (Jansson & Hurtig, 2005) som sammanställde 64 av de större företagens egna förväntningar på förändringar inför övergången, som företagen själva hade publicerat i form utav pressmeddelande och bokslutskommunikéer. Tidigt i sammanställningen konstaterades att många av företagen trodde att IAS 39, beträffande värderingen av finansiella instrument till verkligt värde, skulle medföra praktiska problem och värderingen av finansiella instrument skulle vara en av de större skillnaderna i de kommande årsredovisningarna jämförelsevis med år 2004.⁵⁸

I diverse debattartiklar under 2004 och 2005 kan det konstateras att många företag, revisorer och experter stod enade i tron om att övergången till tillämpningen av IFRS skulle medföra betydliga konsekvenser. I Buisman och Törning (2004) diskuterades skillnaderna som skulle kunna uppstå i de svenska företagen. I artikeln riktas kritik mot IFRS som kräver att värderingen av finansiella instrument sker till verkligt värde, vilket kommer att kräva mer utförligare årsredovisningar än tidigare.

⁵⁸ Not till artikeln i balans ”Få oväntade effekter vid övergången till IFRS” 2005 nr 3

4. Den offentliga debatten

Företag måste, gällande de nya reglerna, vara mer noggranna när det gäller att redovisa sina val av värdering. Kravet på att kunna stärka och förklara sina val när det gäller värderingsfrågan ökar i och med införandet av IFRS. Detta gäller i allra högsta grad värderingen av finansiella instrument där företagen själva kan skatta sina tillgångar respektive skulders värde.⁵⁹

Den nya revisionsstandarden betyder att flertalet av yrkesverksamma revisorer vidareutbildas för att kunna klara övergången. I Halling (2004) framgår att IFRS internationella redovisningsrekommendationer betyder att revisorerna behöver ytterligare kunskap än den dem redan besitter.⁶⁰

4.2 Millenniumskifte

Man kan säga att redovisningens ”millenniumskifte” har ägt rum. Värderingsgrunden har ändrats från anskaffningsvärde till en värdering till verkligt värde. Detta nya regelverk har gjort att den finansiella rapporteringen inte längre handlar om att återge en tillbakablick av genomförda transaktioner, ett synsätt som är grundat på realisationsprincipen. Istället handlar den finansiella rapporteringen om att redovisade tillgångar och skulder i balansräkningen ska värderas till verkligt värde. Det är numera, balansräkningen som står i fokus. Ett av de grundläggande synsätten i det nya regelverket är att man ofta löser komplicerade frågor genom att börja med att fastställa om det finns en tillgång eller skuld. Effekten av förändringarna i redovisade tillgångar och skulder kommer att återges i resultaträkningen, vilket har lett till att vad som redovisas i koncernbalansräkningen som tillgångar och skulder har förändrats, i vissa fall dramatiskt. De regler som antingen kräver eller möjliggör värdering till verkligt värde är bland andra IAS 39.

Tabellen nedan sammanfattar standarden. Tabellen hämtad från en utav Ernst & Youngs nätskrifter, ”IFRS för styrelseledamöter” från april 2005:

⁵⁹ Buisman, Jan. Törning, Eva: Hur kommer god redovisningssed att se ut 2005? I: *Balans*, Nr 3, 2004. sid 32-34

⁶⁰ Halling, Pernilla: Ny revisionsstandard i Sverige kräver mer tid och höjda arvoden I: *Balans*, Nr 8-9, 2004. sid. 15-16

4. Den offentliga debatten

IAS 39 - KLASSIFICERING I BALANSRÄKNINGEN		
Kategori	Beskrivning	Värdering
Till verkligt värde via RR ("FVP")	Alla derivat (utom säkringsinstrument) Trading tillgångar och skulder Alla finansiella tillgångar som initialt klassificerats här	Verkligt värde via RR
Till förfall ("HTM")	Noterade räntebärande tillgångar som förvärvats i syfte att innehas till förfall	Upplupet anskaffningsvärde
Lån & Fordringar	Onoterade lånefordringar utan avsikt att avyttra på kort sikt	Upplupet anskaffningsvärde
Tillgängliga för försäljning ("AFS")	Samtliga tillgångar som ej klassificerats under någon av ovanstående kategorier	Verkligt värde via EK
Skulder, ej för handel	Andra skulder	Upplupet anskaffningsvärde

Figur 3: Modell Klassificering i balansräkningen (omarbetad).

De nya standarderna kommer i praktiken att få väldigt olika effekter på olika företag, enligt nätskriften från Ernst & Young. Enligt nätskriften förväntas ett fåtal företag utnyttja rätten att värdera materiella och immateriella tillgångar till verkligt värde. Resultatet av en sådan omräkning kommer i så fall att redovisas, och därmed synas, i resultaträkningen.

4.3 Det verkliga värdet

Men hur verkligt är det verkliga värdet? Definitionen av verkligt värde enligt IASB är det värde till vilket en tillgång kan utbytas eller en skuld lösas mellan två kunniga och villiga parter på armlängds avstånd. IASB använder ofta, enligt nätskriften, begreppet marknadsvärde synonymt med verkligt värde vars engelska motsvarighet är fair value. I de fall där det inte finns något marknadsvärde stöter tillämparen av de nya reglerna på svårigheter. För att lösa problemet med att det saknas ett värde som man kan använda som verkligt värde används uppskattningar.

4. Den offentliga debatten

Följande schematiska bild är omarbetad från en utav Ernst & Youngs nätskrifter, ”IFRS för styrelseledamöter” från april 2005:

Figur 4: Verkligt värde-hierarkin, omarbetat efter Ernst & Young.

Bilden avser att visa att flertalet tillgångar och skulder i balansräkningen kommer att värderas enligt nivå 3. Detta leder till att den värderingsteknik som kommer att användas kommer att uppskatta det verkliga värdet, utifrån företagsledningens antaganden om framtiden, med hjälp av teoretiska värderingsmodeller. Det uppskattade värdet kan då bli högst subjektivt. Det är även viktigt att ha i åtanke att små ändringar i antagandena kan få stora effekter på utfallet, ett bra exempel på detta är pensioner.

Effekten av denna subjektiva uppskattning är att den finansiella rapporteringen har gått från att visa effekterna av redan inträffade händelser till att ta upp värden baserade på prognoser om framtiden. Detta leder till att investerarna i sin tur göra egna prognoser baserade på prognostiserade värden, vilket inte är mest ideala scenariot. Därför blir det nu allt mer viktigt som läsare av årsredovisningar att kunna skilja mellan objektiva och subjektiva omständigheter, mellan realiserade och orealiserade vinster och förluster och huruvida vinster och förluster grundas på verkliga eller uppskattade marknadsvärden.

Visserligen innehåller IFRS omfattande krav på upplysningar om olika antaganden och förhållanden på olika områden, men det finns inga specifika krav på var i resultaträkningen som en omvärdering till verkligt värde ska göras. Det

4. Den offentliga debatten

finns inte heller krav på att specificera eget kapital på visst sätt så att man t.ex. kan skilja mellan realiserade och orealiserade vinster och förluster. Denna brist beror på att IASB ännu inte klargjort hur de finansiella rapporter, där en tillämpning av verkligt värde sker, ska se ut.⁶¹

Årsredovisningar som baseras på verkligt värde av tillgångar och skulder är mer informativa och ger en bättre uppfattning om företaget och dess kapacitet.⁶² De fördelar vid värdering av finansiella instrument till verkligt värde som redogörs i rapporten av Finansinspektionen är att värderingen bidrar till att ge en mer rättvisande och riktig bild på värdet av tillgångarna respektive skulderna i företagen. Andra fördelar med värdering till verkligt värde är att värden på finansiella instrument såsom aktier är enkla att hämta direkt från marknaden. Anledningen till att IASB strävar efter att redovisa finansiella instrument verkliga värden är, enligt Finansinspektionen, för att många företag använder derivatainstrument till att dölja förluster. När dessa inte värderas till verkligt värde uppstår en lucka där en eventuell förlust kan falla in i.

Nackdelar som nämns i rapporten gäller huruvida företag väljer att beräkna det verkliga värdet på de finansiella instrumenten. Problemen i värderingen kan uppstå då det i vissa fall inte finns någon marknad som genom efterfrågan ger ett givet pris på det finansiella instrumentet, vi talar här främst om instrument som värderas genom diskontering av framtida kassaflöden som genom felberäkningar och subjektiva bedömningar kan medföra att ett verkligt värde skiljer företag emellan, det kan i dessa fall röra sig om problem vid beräkning av lånefordringar där värderingen av räntan kan påverkas av att utfärdaren av lånet, dvs. banken, önskar uppnå ett högre resultat och därmed bidrar till den subjektiva bedömningen i beräkningen.

Öhrlings PricewaterhouseCoopers uppger i deras skrift *"Hur förändras redovisningen och varför"*, 2004 att övergången till de nya reglerna inte bör bli alltför svår för svenska bolag, som varit duktiga på att anamma

⁶¹[http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/\\$file/IFRS%20styrelseledamoter.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/$file/IFRS%20styrelseledamoter.pdf)

⁶² Jan Buisman, Svenska företag kan koncernredovisa enligt IAS – i princip, Balans nr 1 2000, s 10-15

4. Den offentliga debatten

Redovisningsrådets rekommendationer, eftersom Redovisningsrådet tidigt började införa rekommendationer som baserades på IAS.⁶³

4.4 Den drivande kraften

I skriften *Hur förändras redovisningen och varför?* från Öhrlings PricewaterhouseCoopers diskuterar sju erfarna veteraner på finansmarknaden börsbolagens externrapportering nu och i framtiden, i ett så kallat rundabordssamtal. På frågan vem som driver den svällande regelapparaten svarar Hans Edenhammar⁶⁴:

”Självklart är det kapitalmarknaden och internationaliseringen. Redan för 20 år sedan längtade man efter en internationell harmonisering av redovisningsreglerna. Personligen tycker jag att det är fantastiskt bra att man på det här området kan komma överens praktiskt taget över hela världen.”

Peter Malmqvist⁶⁵ ställer en fråga som riktar sig till internationaliseringen av redovisningsreglerna. Han menar att internationaliseringen inte är en internationalisering i dess rätta betydelse, utan en anpassning efter USA:s regelverk.

Enligt Sigvard Heurlin⁶⁶ har vi i Europa haft en lång tradition som bygger på god redovisningssed med mycket knutet till utveckling av praxis och relativt litet knutet till konkreta regler. Det som nu håller på att ersätta vårt gamla redovisningssätt är något mer distinkt. Nu finns bestämda regler för hur olika moment definieras, bestämda regler för när man för första gången ska ta upp en tillgång eller skuld i balans- och resultaträkningen. Även hur tillgångar och skulder ska värderas finns det nu bestämda regler om, däribland värdering av

⁶³ Hur förändras redovisningen och varför? Ett rundabordssamtal om börsbolagens externrapportering, PWC

⁶⁴ Ordförande Bokföringsnämnden, medlem i Stockholmsbörsens disciplinnämnd och juryn för bästa årsredovisning.

⁶⁵ Utredare åt Övervakningspanelen, börskrönikör ibland annat Sydsvenska Dagbladet, förflutet som analytiker och kapitalförvaltningschef på Aragon Fondkommission

⁶⁶ Aktoriserad revisor PWC, ingår i Övervakningspanelens granskningsgrupp. Har suttit med i en rådgivande grupp till IASB: Standards Advisory Council, 1992-2000. Innehar uppdraget som senior advisor till EFRAG sedan 2004.

4. Den offentliga debatten

finansiella instrument. Detta innebär att det nu finns ett helt nytt sätt att utforma finansiella rapporter. Enligt Herulin kan övergången uppfattas som besvärlig men om man nu har haft ett regelsystem tidigare som liknat de internationella reglerna, såsom skett för svenska bolag, behöver inte övergången bli särskilt lång eller besvärlig.

När det gäller den påstådda anpassningen till USA, svarar Heurlin att man kan uppmuntra IASB till att utveckla principorienterade standards istället för att kopiera det amerikanska regelverket. I amerikansk rättsmiljö är stämningar, hårdförda advokater vanligt förekommande. Därför kräver amerikanska redovisningsregler mer detaljerade riktlinjer och principer. I exempelvis Europa har man inte den strävan att stämma företag eller individer, därför behöver inte de europeiska reglerna vara så detaljerade som det amerikanska. Men om regelverket ska klara av att tillämpas i olika miljöer måste det ha ett internationellt språk som är gångbart i alla miljöer, därav det mer detaljerade regelverket än vad vi tidigare varit vana vid.⁶⁷

Även Björn Jansson⁶⁸ framhåller att det är kapitalmarknaden som driver utvecklingen framåt. Men tillägger att det finns de tillfällen då myndigheter ingriper i hopp om att skydda småspararna. Han tar som exempel börskraschen 1929 då det kom väldigt många nya regler, Jansson menar att man kan se samma tendenser i dag, efter att IT-bubblan sprack och börsen vände neråt i under en längre period.

Peter Malmqvist frågar diskussionsgruppen: ”Men är det egentligen krascher och skandaler som driver utvecklingen?” Jansson replikerar att så snart småsparare har förlorat mycket pengar så ändrar man regelverket, men oftast är det då för sent. Jan-Erik Gröjer⁶⁹ tillägger att krascher och diverse kriser och skandaler är de starkaste drivkrafterna till en ny lagstiftning och att man säger att det är kapitalmarknaden som driver bara för att den med jämna mellanrum måste legitimera sin existens. Gröjer menar att det är därför man kan tvinga fram fler regler i samband med obehagliga händelser.

⁶⁷ Hur förändras redovisningen och varför? Ett rundabordssamtal om börsbolagens externrapportering, PWC

⁶⁸ Analyschef på Enskilda Securities

⁶⁹ Professor i redovisning och finansiering vid Uppsala Universitet, grundare av Svenska revisionsakademien

4. Den offentliga debatten

Annica Gerentz⁷⁰ ger en annan syn på den drivande kraften bakom nya redovisningsregler. Gerentz menar att det egentligen är allmänheten och den allmänna optionen som man vill göra intryck på. Det kan börja med en skandal eller en etikfråga, som leder till en stor fråga för samhället. När detta sker vill alla rädda sitt ansikte, inte minst politikerna. Därmed blir allmänheten en stor drivande kraft som trycker på tills det kommer ett regelverk. Gerentz nämner regelverk som förmåner, pensioner och ersättningar som exempel.

4.5 Bedömning av framtida värden

Björn Jansson är den av de sju som tar upp frågan huruvida uppskattningar av verkliga värden ger det bästa underlaget för att göra bedömningar av framtida kassaflöden. Enligt Jansson finns det en stark uppfattning utanför Europa att verkliga värden är bättre som underlag än historiska anskaffningsvärden, det är därför som de verkliga värdena ska beaktas i redovisningen och inte de historiska. Jansson tycker inte att det är bra att verkliga värden kommer in i redovisningen. Han menar att om han hade lärt sig jobba med detta angreppssätt från början hade han kunnat acceptera faktum. Han har svårt att slita sig ifrån försiktighetsprincipen som finns djupt rotad bland svensk redovisningspraxis. Enligt Jansson kommer det att ta ett bra tag innan man lär sig att frångå försiktighetsprincipen.

Jansson tar upp de uppblåsta börskurserna under slutet av 1990-talet. Då var förklaringen till uppblåsta börskurserna i bolag utan intäkter att bolaget hade en stor tillgång till immateriella tillgångar, vilket har satt sina spår. Detta har nu lett till att man vill beakta dessa värden i redovisningen, däremot har marknaden lämnat denna fråga bakom sig redan och fokuserar på kassaflöden istället. Jansson menar därför att regelverket nu har kommit i kapp men vid fel tidpunkt. Gerentz medger att det finns en allmän efterfrågan på dolda värden från analytiker, placerare och media, men hon framhåller att det innebär svårigheter att uppskatta dessa dolda värden. Vidare menar hon att värdena inte är intressanta om man inte kan göra en tillförlitlig bestämning på värdet eftersom då blir inte siffrorna

⁷⁰ Informationsdirektör och IR-ansvarig på NCC

4. Den offentliga debatten

korrekta. Ett krav på att ett verkligt värde ska få tas upp i redovisningen är att det uppskattade värdet är tillförlitligt.

Sigvard Heurlin förklarar den så kallade ”fair value hierarchy”. (Se figur 4) Den högsta nivån är ett verkligt värde på en aktiv marknad, detta värde går att avläsa och är mycket tillförlitligt. Den nästhögsta nivån innebär att man jämför sig med likartade transaktioner på en aktiv marknad och får fram ett relativt tillförlitligt värde. Vid den lägsta nivån använder man sig av modeller och teorier för att på så sätt kalkylera fram ett värde som ska tjäna som verkligt värde. Kritiken mot uppskattningen vid denna nivå är bred. I den anglosaxiska delen av världen finns det modeller för det mesta, men i övriga världen har man låg tilltro till denna typ av värdering.

Enligt Gun Gabrielsson⁷¹ är det en pedagogisk utmaning att förklara de nya redovisningsreglerna och dess effekter. Gabrielsson menar att man vill rensa bort de fluktuationer som förkommer mellan åren. Herulin menar däremot att det finns fluktuationer i verkliga värden på en fungerande marknad, det är därför realistiskt att spegla detta i redovisningen. Hans Edenhammar tycker att denna problematik är överskattad. Edenhammar menar på att försäkringsbolagen har arbetat på detta sätt i ett antal år och att det fungerat bra i den branschen.

Edenhammars uttalande möttes av ett påhopp av Jan-Erik Gröjer:

”Hoppsan. Är det inte lite farligt att ha försäkringsbolag som föredöme i redovisning idag?!?”

Edenhammar försvarar genom att förklara att försäkringsbolag placerar sina överskottspengar i olika typer av tillgångar, man värderar aktieportföljen till marknadsvärde, i likhet med obligationsportföljer och fastighetsportföljer. Enligt Edenhammar skulle det vara värre om ett industriföretag skulle börja värdera sina fastigheter till marknadsvärde. Peter Malmqvist menar då på varför de inte skulle få göra det. Han man väl öppnat en lucka för marknadsvärdering av en tillgång, var ska man då dra gränsen? Hans Edenhammar menar då att det inte finns någon marknad för de flesta industrifastigheter. Enligt honom kan man sälja fastigheten till ett fastighetsbolag och sedan hyra tillbaka den och på så sätt skapa en reell

⁷¹ Projektledare på kommunikationsföretaget n3prenör

4. Den offentliga debatten

vinst. Malmqvist fortsätter diskussionen med att påstå de nya synsätten har skapat problem som inte har funnits tidigare. Edenhammar svarar med att anse att inte ses som särskilt konstigt att finansiella instrument värderas till marknadsvärde.

Jansson menar att det beror på vad man är ute efter. Han exemplifierar sitt resonemang:

”Om vi till exempel har ett bolag som har en industriverksamhet som tjänar 100, och så har de en aktieportfölj och så har den stigit med 100 i värde...

Hur värderar vi det här bolaget? Kommer vi att säga att vinsten var 200?”

Enligt Jansson kommer verksamheten vara värd någonting medan hänsyn kommer att tas till aktie- och börsutvecklingen men inte mer. Jansson är därmed övertygad om att analytiker kommer inom överskådlig tid att ta bort orealiserade värdeförändringar i tillgångar från resultatet. Enligt Jansson går det inte att ”stoppa in” värderingen bara för att aktiemarknaden drev upp en aktieportfölj. Det viktigaste enligt Jansson är att det finns en ordentlig notapparat som gör att man förstår vad som har hänt och vad siffrorna i årsredovisningen betyder. Då kan man som analytiker plocka bort irrelevanta siffror och värderingar när man ska värdera ett bolag. Notapparaten, IFRS, är som ovan nämnt, fyra kilo tung, småspararna får det svårt att hänga med och ta allt i beaktning, det är Björn Jansson medveten om.

Vinsten av införandet av de nya reglerna är att man uppnår allt bättre förklaringar till alla de värdeförändringar som uppstår, enligt Björn Jansson, eftersom dessa blir mycket tydligare med de nya reglerna.

Enligt Hans Edenhammar har utvecklingen mot marknadsvärden positiva effekter eftersom det ger bättre information om företagets ställning. Men utvecklingen har även negativa effekter, dels på grund av inte är så pass intressanta för de kassaflödesprognoserna från företaget självt, dels på grund av manipuleringsrisken som Edenhammar kommenterar som följande:

4. Den offentliga debatten

” Ju mer subjektiva bedömningar man får in, desto större blir risken att fördomsfria företagsledare använder reglerna för att lura marknaden.”

Edenhammar tror att det nya regelverket kommer att förfinas och att det kommer fler krav på notupplysningar. Framtiden kommer enligt Edenhammar handla om övervakning och kontroll.

Avslutningsvis i diskussionen mellan dessa veteraner tror Sigvard Herulin att alla inblandade kommer få ett kaotiskt första år. Han tror att det första tre åren efter införandet kommer fel att begås eftersom okunskapen är stor bland utövarna. Att bristerna kommer att tonas ner i revisionsberättelserna är han övertygad om eftersom alla ligger, mer eller mindre, efter. Den osäkerhet som därmed skapas kommer att märkas i informationen till aktiemarknaden, vilket i sin tur kan leda till problem.

Sverige har, i relativt stor utsträckning, anpassat normgivningen för börsnoterade företag till IFRS. Trots detta finns det fortfarande ett antal skillnader mellan IFRS och god redovisningssed i Sverige. Standarden IAS 39 anger verkligt värde som värderingsnorm och tvingar externa intressenter att ändra bedömningskriterierna avseende resultat och ställning. Enligt Deloitte kommer övergången till IFRS vara ett tids- och resurskrävande arbete för de allra flesta företag.

Införandet av IAS 39 innebär att samtliga finansiella instrument kommer att redovisas i balansräkningen. Enligt huvudregeln skall värdeförändringarna löpande redovisas över resultatet. Kassaflödessäkring är ett av få undantag där värdeförändringarna ska redovisas mot eget kapital.

Derivatainstrument, vilka tidigare ofta redovisades i ”off-balance”, ska nu bruttoredovisas i balansräkningen och värderas till verkligt värde. Det ställs även ökade krav för att kunna tillämpa säkringsredovisning vilket medför att orealiserade vinster och förluster på derivatainstrument i större utsträckning kommer att redovisas i resultaträkningen.⁷²

Tillämpningen av IAS 39 kommer att ge betydande effekter på balansräkningens poster för många företag. Balansomslutningen kommer även att

⁷² Deloitte 3 mars 2005

4. Den offentliga debatten

öka. För de flesta företagen kommer även eget kapital att öka vid övergången till IAS 39, men för vissa företag kommer det egna kapitalet att minska. Det är på grund av att aktierelaterade instrument ska redovisas till verkligt värde istället för som hittills till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde.⁷³

4.6 Kritik från blandade håll

I en artikel av Rundfelt uppges att många medlemsländer i EU har varit skeptiska till att IAS 39 ska tillämpas i företagens redovisningar. Framför allt har bankerna visat sitt missnöje mot regeln då den står i strid med hur dessa sköter sin verksamhet och har krävt att den skall modifieras. Kritik riktad mot redovisningen av finansiella instrument har även kommit från Europeiska Centralbanken. IASB ger nämligen företagen möjlighet att själva bestämma om de skall värdera finansiella instrument till verkligt värde, vilket skulle kunna innebära att företagen kan redovisa vinster genom att redovisa sina finansiella skulder till verkligt värde på grund av sänkt kreditvärdighet.⁷⁴

I ARC:s septembermöte i 2004 diskuterades alternativ till innehållet i standarden och därmed offentliggjordes den centrala kritiken till regeln. Kritiken gällde säkringsredovisningen och värderingen. Samtidigt lämnades förslag till att ändra innehållet i regeln. Rundfelt menade i artikeln att oenigheten mellan IASB och Europa är ett stort misslyckande för revisionsbranschen. Svårigheterna som uppstår när en regel av denna typ skall införas är att teknikerna som utformar regeln inte accepteras av användarna.⁷⁵

Sverige och övriga medlemsnationer i den europiska unionen ombads den 1 oktober 2004 på uppdrag av EU-kommissionen att rösta i ärendet huruvida IAS 39 skulle införas i de noterade företagens koncernredovisningar. I en artikel skriven Rolf Rundfelt (2004) upplyser författaren läsaren att Sverige, tillsammans med Danmark, Tjeckien och Ungern, röstade emot införandet av regeln. Kritiken från de nejsägande nationerna kan, enligt artikeln botten i att den nya typen av värdering av finansiella instrument som IAS 39 kräver, skiljer sig på ett avsevärt sätt från den redovisningspraxis som tillämpades i Sverige innan övergången.

⁷³ Deloitte

⁷⁴ Rundfelt, Rolf: EU och diskussionerna kring IAS 39 I: *Balans, Nr 8-9, 2004*. sid. 53-54

⁷⁵ Rundfelt, Rolf: EU och diskussionerna kring IAS 39 I: *Balans, Nr 8-9, 2004*. sid. 53-54

4. Den offentliga debatten

Värderingen skulle kunna påverka företagens bedömningar av vad deras tillgångar respektive skulder egentligen är värda. Samtidigt ökar risken till en subjektiv bedömning av finansiella instrument.⁷⁶

I propositionen ”Redovisning och värdering av finansiella instrument” påpekas att en tillämpning av de nya värderingsreglerna sannolikt skulle ställa större krav på det redovisande företaget än vad de tidigare reglerna gjorde. För de mindre icke-finansiella företagen innebär de nya värderingsreglerna, enligt propositionen, att det enskilda företaget själv får avgöra om det vill använda de tidigare reglerna eller de nya. Företaget kan därmed göra en bedömning av om eventuella merkostnader står i proportion till fördelarna med tillämpningen de nya reglerna. De företag som inte använder sig av de nya värderingsreglerna är tvungna att lämna upplysningar om det verkliga värdet på finansiella anläggningstillgångar. Regeringens förslag i propositionen är att mindre företag skulle undantas från dessa bestämmelser.

För finansiella företag skulle en tillämpning av de nya värderingsreglerna och upplysningskraven inte ställa några större krav än de tidigare regler för kreditinstitut och värdepappersbolag, såväl större som mindre företag. Även om en värdering till verkligt värde redan innan var en valmöjlighet för dessa företag så är kreditinstitut och värdepappersbolag skyldiga att ta fram och beakta verkliga värden.

Förslaget gällande nya värderingsregler bedömdes i propositionen sammantaget medföra bättre förutsättningar än tidigare för att garantera att kapitalbasen i kreditinstitut och värdepappersbolag skulle vara lämpligt sammansatt. Förslaget bedömdes inte innebära några försämringar av kapitalskyddet i finansiella företag.

Vidare påpekades det att förslaget skulle innebära konsekvenser för Finansinspektionen genom att föreskrifter på redovisnings- och kapitaltäckningsområdet var tvungna att anpassas till en ny lagstiftning. Dessa konsekvenser var dock tillfälliga och kunde finansieras inom befintliga anslagsramar.

⁷⁶ Rolf: Medlemsländerna sa ja till EU-kommissionens förslag om införandet av IAS 39 I: *Balans*, Nr 10, 2004. sid 17

4. Den offentliga debatten

Sammanfattningsvis bedömdes förslagen som innebar enhetliga värderingsregler för de viktigaste tillgångarna och skulderna i kreditinstitut och värdepappersbolag, medföra fördelar för Finansinspektions tillsyn och övriga intressenter till de finansiella företagens årsredovisningar och koncernredovisningar genom att genomlysningen och jämförbarheten förbättrades.

Enligt propositionen skulle de nya värderingsprinciperna innebära att värdeuppgångar på finansiella instrument, i större utsträckning än tidigare, komma att tas upp i redovisningen. Motsatsvis innebär det att värdenedgångar redovisas i större utsträckning än tidigare. De nya värderingsprinciperna har därför betydelse för beskattningen och kan påverka storleken på statens skatteintäkter. En tillämpning av de i dag gällande skattebestämmelserna skulle troligen på sikt medföra ökade intäkter för staten, men Regeringskansliet överväger olika lösningar för hur värdeförändringar på finansiella instrument skall beskattas i framtiden. Konsekvenserna av förslaget om nya värderingsprinciper är därför beroende av vilka skatteregler som kommer att föreslås. Det är därför inte möjligt att nu göra en bedömning av förslagets slutliga konsekvenser. Det kommer att göras i samband med att ett förslag om nya regler för beskattning av finansiella instrument läggs fram. Regeringen beslutade propositionen den 22 maj 2003.⁷⁷

Rådet för ekonomiska och finansiella frågor, Ekofin, kunde inte enas i frågan om ett antagande av IAS 39.⁷⁸

I en skrivelse från Svenska Bankföreningen till Justitiedepartementet Finansdepartementet och Finansinspektionen i november 2002 uttrycker föreningen sin oro beträffande EU:s implementering av internationella redovisningsregler:

”De svenska bankerna vill med denna skrivelse ge uttryck för sin starka oro beträffande en internationell redovisningsstandard (IAS 39) som EU är i färd med att implementera i sitt regelverk. Kritiken mot denna standard är massiv från hela den internationella

⁷⁷ <http://www.regeringen.se/content/1/c4/07/91/e317fcd7.pdf>

⁷⁸ <http://www.regeringen.se/sb/d/3484/a/27484>

4. Den offentliga debatten

bankindustrin. Vi hemställer att svenska officiella representanter verkar för att denna standard inte implementeras inom EU i sin nuvarande form. Standarden måste först ändras så att dess regler inte medför allvarliga skadeverkningar för bankernas verksamhet.”⁷⁹

Enligt skrivelsen från Svenska Bankföreningen har stark kritik framförts från banker världen över på grund av de allvarliga skadeverkningar som reglerna skulle medföra för bankernas verksamhet. IAS 39 uppges vara starkt influerad av amerikanska förhållanden och amerikansk redovisningspraxis. Enligt europeisk redovisningstradition har normgivningen varit baserad på principer. Detta ska jämföras med amerikansk redovisningstradition där den har varit, i stor utsträckning baserats på strikta regler.

I juni 2002 rekommenderade EFRAG Kommissionen att alla IAS, men framhöll att IAS 39 är en extremt komplex och kontroversiell standard som ger upphov till stora svårigheter framförallt på området säkringsredovisning (hedge accounting).

De svenska bankerna, Föreningssparbanken, Skandinaviska enskilda banken, Nordea och Svenska Handelsbanken samt Svenska Bankföreningen ansåg vid år 2002 att IAS 39 inte skulle godkännas för användning inom EU i befintligt skick. Framst ville man synpunkterna gällande säkringsredovisningen blev tillgodosedda.

4.7 Förberedelse

Enligt en artikel i Dagens Industri framhåller Jan Buisman, partner på Öhrlings Pricewaterhouse Coopers att små börsbolag var dåligt förberedda på de nya redovisningsreglerna. Enligt Buisman skulle endast 15 procent av de mindre bolagen hinna genomföra alla förändringarna i tid. De större börsbolagen har haft mer än ett och ett halvt års tid på sig att förbereda sig och anpassa sig till de nya redovisningsreglerna. De mindre bolagen har halkat efter, enligt Buisman.

⁷⁹ <http://www.bankforeningen.se/upload/j021104.pdf>

4. Den offentliga debatten

Inför övergången till de nya redovisningsreglerna kartlade Buisman de europeiska börsbolagens beredskap inför övergången till IFRS. Resultatet av kartläggningen visade att de bolag som hade ett börsvärde som översteg 180 miljarder kronor uppgav 83 procent att de påbörjat arbetet med att ställa om redovisningen till den nya standarden, vid undersökningens tidpunkt. Trots detta var det endast 44 procent av storbolagen som uppgav att de var säkra på att de skulle hinna genomföra omställningen i tid.

I de mindre bolagen, med börsvärden under 4,5 miljarder, såg situationen annorlunda ut. Endast 35 procent hade påbörjat sin omställning till den nya standarden, vid undersökningens tidpunkt. Enligt Buisman förlitade sig svenska småbolag på det faktum att om de följde redovisningsrådets rekommendationer, var de tillräckligt förberedda.

Jan Buisman poängterade i artikeln att flera av de nya redovisningsreglerna inte existerade i rekommendationerna, där i bland, värderingen av finansiella instrument till verkligt värde.

Hans uppfattning var att de mindre bolagen har skjutit arbetet med att anpassa sig framåt i tron om att de nya reglerna inte skulle godkännas av EU. Enligt Buisman har de mindre bolagen mindre resurser att avvara, när det gäller ändring av redovisningsprinciper och dylikt jämfört med de större bolagen. Enligt Buisman var banker och andra storbolag i finanssektorn bäst förberedda eftersom de i högre grad berördes av den nya värderingen av finansiella instrument och därför tidigt satte sig in i frågan.⁸⁰

Hans slutsatser grundar sig på den undersökning, *International Financial Reporting Standards: Ready for take-off?* som gjordes av PricewaterhouseCoopers under tredje kvartalet 2004.⁸¹

I ett pressmeddelande, till en undersökning⁸² gjord av forskningsbyrå Mori i uppdrag av PricewaterhouseCoopers under sista kvartalet 2005 som omfattade 187 europeiska fondförvaltare i sju länder, uppgav Buisman att IFRS är på god väg mot målet som är större klarhet och bättre jämförbarhet i de finansiella rapporterna. Enligt honom har företagen arbetat hårt för att införa IFRS och att de

⁸⁰<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2004%5c12%5c14%5c127253%26src%3ddi>

⁸¹

<http://www.pwc.com/extweb/ncpressrelease.nsf/docid/1B9C8F1BFD6932258025708200303DC3>
⁸² www.pwc.com/ifrs

4. Den offentliga debatten

med all rätt ska känna sig uppmuntrade av det förtroende som förvaltare i Europa har för företagen. Undersökningen visade nämligen att fondförvaltarnas förtroende för företagens införande av IFRS var större än förväntat.

4.8 Kapitelsammanfattning

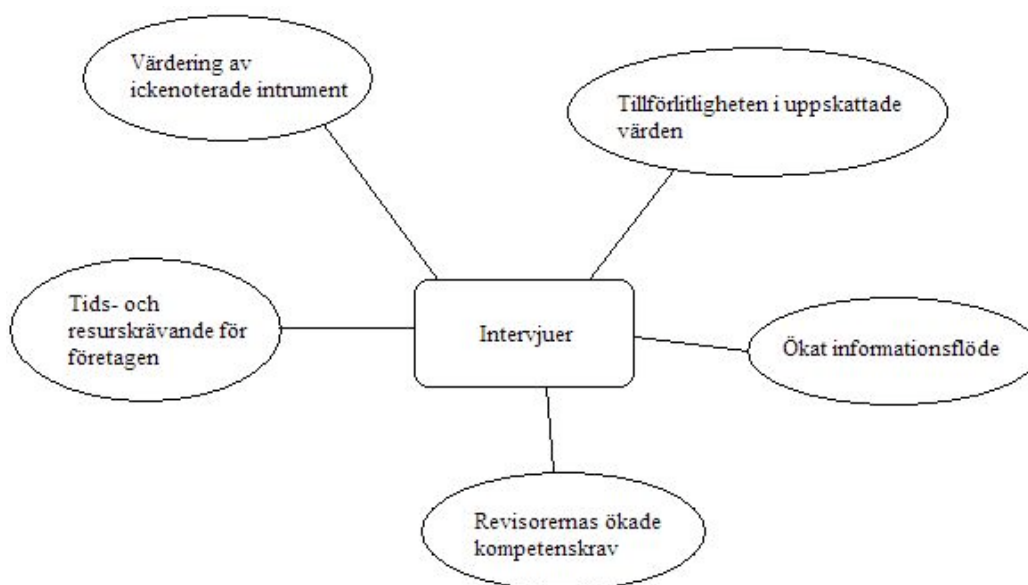
Enligt de nya reglerna måste företagen vara noggranna när det gäller värdering. Kravet på att motivera sina val gällande värdering av finansiella instrument ökar. Om det inte finns ett verkligt värde, är företagen tvingade att skatta ett verkligt värde, detta kan leda till subjektiva skattningar. Därmed är det viktigt som läsare av årsredovisningar att vara medveten om denna eventuella subjektiva bedömning. Värdering till verkligt värde av finansiella instrument bidrar till en mer rättvisande bild av värdet på ett företags tillgångar respektive skulder. Ett verkligt värde är oftast enkelt att hämta ifrån en aktiv marknad. Denna utveckling till verkligt värde har drivits av kapitalmarknaden, men det skall tilläggas att statliga myndigheter ingriper främst för att skydda småspararna. En annan stark drivkraft är diverse kriser och skandaler.

5. Intervjuer

I detta kapitel redogör vi för intervjuerna vi gjort med de personer som dagligen kommer i kontakt med redovisningsfrågor av den karaktär som rör vår forskning.

5.1 Inledning

De områden som tagits upp i föregående kapitel, den offentliga debatten, åskådliggörs i figuren nedan för att knytas an till intervjuerna vi genomfört.

Figur 5: Den offentliga debattens största problemområden.

5.2 Intervjuerna

Innan införandet av IAS 39 fanns det, enligt Sigvard Heurlin, stor oreda i praxis. Därför föredrar Heurlin en tillämpning av IAS 39 eftersom standarden i viss utsträckning ger en struktur i redovisningspraxis när det gäller värdering av

5. Intervjuer

finansiella instrument. Innan införandet av IAS 39, beträffande säkringsredovisning, fanns det många uppfattningar om vad som vara säkring, effektiv säkring och vilka krav som ställdes. Det var, med andra ord, stor oreda och väldigt stora skillnader i praxis. Heurlin tycker därför att IAS 39 har bringat en sorts ordning o reda i, som han uttryckte sig i intervjun, galenskapen. Han fortsätter:

”Har man en standard och folk tillämpar standarden så får man ett bättre grepp om redovisningen. Man kan förvänta sig vissa saker och det finns vissa upplysningskrav så tillgodoses.”⁸³

På frågan hur Jan Buisman tycker övergången till IFRS-reglerna har förlöpt, svarar Buisman att de flesta bolag har kommit långt men att det finns en del förbättringspotential. Några företag har underskattat den tid och de resurser som övergången har krävt utav dem.⁸⁴ Vidare hänvisar han till en artikel i majnummet, innevarande år, i tidskriften Balans. Från artikeln i Balans kan följande noteras.

Efter att ha studerat årsredovisningarna för 2005, drar Jan Buisman slutsatsen att det finns mer information som återspeglar grundtanken med IFRS, dvs. information som aktiemarknaden behöver. Majoriteten, av de 8000 årsredovisningarna från 2005 från börsnoterade bolag inom EU, var mönsterexempel på IFRS-redovisning. Övergången innebar ju trots allt en stor förändring, men årsredovisningarna påverkades inte negativt, utan snarare positivt, enligt Jan Buisman. Börsnoterade bolag har lämnat väsentligt mer information än tidigare år och därmed har viktiga framsteg gjorts när det gäller införandet av de nya reglerna.

Trots att framsteg gjorts och de flesta företag kommit långt i sitt arbete med att anpassa sig till IFRS, finns det en förbättringspotential. Förbättringarna bör uppnås genom att alla aktörer på aktiemarknaden hjälps åt. Det är framförallt bolagen som kan förbättra sig men även tillsynsmyndigheterna, analytikerna och media spelar en viktig roll. Jan Buisman beskriver i en artikel från tidskriften

⁸³ Intervju: Sigvard Heurlin

⁸⁴ Intervju: Jan Buisman

5. Intervjuer

Balans, ”Första erfarenheterna av IFRS redovisning” vad han har för fortsatta förväntningar. Nedan presenteras dessa fortsatta förväntningar.

5.2.1 Bolagen

I första hand är det bolagen som ska ta initiativ till att förbättra sin informationsgivning. Många bolag underskattar både den tid och de resurser som krävs för att redovisa enligt IFRS. I den traditionella svenska årsredovisningen har noterna förklarat ändringar mellan balansdagarna. IFRS kräver mer information av strategisk karaktär, såsom vad goodwill och synergi beror på. Denna typ av information är en balansgång mellan öppenhet och möjligheten att behålla konkurrensfördelar. Sådan information kräver tid för eftertanke för att ledningen och styrelsen ska kunna fatta beslut angående årsredovisningsprocessen.

5.2.2 Tillsynsmyndigheterna

Eftersom IFRS tillåter olika tolkningar kommer vi att få se skillnader i redovisningen mellan olika länder. Inom EU finns 25 tillsynsmyndigheter som tillsammans utformar CESR. De kommer förmodligen att använda årsredovisningarna för 2005 i sin granskningsprocess, främst för att testa sitt samarbete. Tillsammans kan de spela en viktig roll i utvecklingen av praxis. Deras verksamhet borde under det första året vara att påpeka vad som hänt och vad som kan förbättras för att uppnå bättre jämförbarhet, än att döma enskilda fall.

5.2.3 Analytikerna och media

Meningen med införandet av IFRS är att informationsbehovet för kapitalmarknaden ska tillgodoses. Analytiker och media får därmed en större mängd information som är riktad mer till dem än till de enskilda aktieägarna. Analytikerna befinner sig därmed i en unik position för benchmarking och kan genom denna process aktivt delta i arbetet med att förbättra informationen. Den finansiella pressen har ofta inte möjlighet att lägga ner samma tid på alla årsredovisningar, dock är deras uppföljning av företag en viktig del i

5. Intervjuer

förbättringsprocessen. Även aktieägarna spelar en stor roll genom aktivt agerande. De använder den information som finns eller efterfrågar sådan information som inte finns. Slutligen bör även revisorerna nämnas, som genom sin yrkesutövning ser till att processen kontinuerligt förbättras.

IFRS kommer att finnas kvar och kommer, enligt Jan Buisman, att ändras, även om ändringarna inte kommer att vara omfattande. För att utvecklingen ska kunna föras framåt behövs bra exempel som, först nu, finns tillgängliga.⁸⁵

5.2.4 USA som förebild?

I skriften "Hur förändras redovisningen och varför - ett rundabordsamtal om börsbolagens externrapportering" som Sigvard Heurlin deltog i, påstod Peter Malmqvist att den internationalisering, som nu skett i och med införandet av IFRS, egentligen var en anpassning efter USA. Enligt Heurlin är påståendet sant, så till vida att när IASB försökte utveckla en heltäckande standard för redovisning av finansiella instrument, misslyckades man med förarbetet till standarden *Recognition and Measurement*. Detta generade i sin tur en standard som senare blev IAS 32. Det fanns en tidtabell som skulle följas och tiden började bli knapp. Inom IASC fanns svårigheter att komma överens om hur standarden *Recognition and Measurement* skulle utformas. Ett förslag på lösning kom från technical directors i IASC, vars innebörd var att utformningen av standarden skulle likna motsvarande standard i US-GAAP. Så blev även det slutgiltiga beslutet. Efter beslutet gjordes en sammanställning av alla applicerbara uttalanden som US GAAP hade och presenterade detta för IASC. Det visade sig då att US-GAAP inte var sammanhängande på ett antal punkter. Därför gjordes en anpassad bearbetning av källorna från US-GAAP som senare blev stommen till IAS 39.

Amerikanska regler har därmed fått verka som förebild vid utformningen av IAS 39. Men IASB har försökt att fatta beslut om hur standarden ska utformas självständigt men mycket av arbetet med utformningen har bedrivits i ett samarbete med US-GAAP. De har, med andra ord, funnits en närmande av gällande IAS till gällande standarder enligt US-GAAP, i den meningen att de båda organisationerna påverkat varandra ömsesidigt, men att betydligt fler betingelser

⁸⁵ Buisman, Jan: Första erfarenheterna av IFRS redovisning: Balans, Nr 5, 2006

5. Intervjuer

har tagit från än det motsatta. Det handlar om en ömsesidig påverkan i stor utsträckning men det amerikanska inflytandet över IAS-standarder har varit större än det motsatta. Den anpassning som sker är en anpassning mot ett internationellt framtaget reglerverk som visserligen är påverkat av US-GAAP men långt ifrån identiskt med US-GAAP.

Ett positivt inslag med detta närmande är att man kommer närmare en situation där man kan använda ett språk för en finansiell marknad som blir allt mer global. Desto mindre skillnader mellan US-GAAP och IAS desto längre har man kommit närmandet mot gemensamma redovisningsregler. Ett negativt inslag är att många, inte minst i Europa, tycker att en del av de amerikanska standarderna innehåller avsnitt som antingen är, i stor utsträckning, utformade för en amerikansk marknad. Dessa passar därför inte en global marknad. De lösningar på redovisningsproblem som US-GAAP anses som felaktiga av många sakkunniga i Europa.⁸⁶

5.2.5 Positivt

Hans Edenhammar tycker i princip det är positivt att finansiella instrument värderas till verkligt värde. Ett skäl till detta är att det naturligtvis ger en bättre bild av företagets finansiella situation. Edenhammar framhåller även att det har blivit allt vanligare bland finansanalytiker att värdera rörelsen för sig och nettoskulden, (finansiella tillgångar minus skulder), för sig. Rörelsen värderas då med utgångspunkt från förväntade framtida rörelseresultat med hjälp av price/ebit⁸⁷ och liknande. Därefter ökas avkastningsvärdet med det verkliga värdet av nettoskulden. I denna situation är det därför bra att de finansiella instrumenten värderas till verkligt värde.⁸⁸

Tillämpningen av värdering till verkligt värde omfattar mycket, enligt Heurlin. På frågan vad som är positivt med värdering till verkligt värde är det dels det enkla som man, enligt Heurlin, måste vara positiv till. Det enkla, i detta sammanhang, innefattar de situationer där det finansiella instrumentet är noterat på en aktiv marknad. En notering på en aktiv marknad innebär att det alltid finns

⁸⁶ Intervju: Sigvard Heurlin

⁸⁷ Resultat före finansiella poster

⁸⁸ Intervju: Hans Edenhammar

5. Intervjuer

ett värde på det finansiella instrumentet som är tillförlitligt. När situationen är annorlunda måste det verkliga värdet fastställas, i vissa fall uppskattas, på andra sätt, exempelvis genom en form av hierarki. Sigvard Heurlin tillhör en av dem som är tveksamma beträffande precisionen i vissa fall, då det verkliga värdet måste uppskattas på ett sådant sätt.⁸⁹

5.2.6 Mest problematiska

Det som Jan Buisman upplever som mest problematiskt när det gäller värdering till verkligt värde av finansiella instrument är att uppskatta ett tillförlitligt värde på de instrument som inte finns noterade. Han tillägger att generellt, finns det fler poster än man kan tro, då inte bara finansiella instrument utan även andra som värderas till verkligt värde. Ibland kan vissa instruments värde baseras på en intern kalkyl med subjektiva inslag.⁹⁰

Det mest problematiska med värdering till verkligt värde är, som ovan nämnts, värdering av ett finansiellt instrument som inte finns noterat på en aktiv marknad. Enligt Sigvard Heurlin bedrivs ett antal projekt som ska underlätta denna svårighet. FASB bedriver ett projekt som ska utreda frågan på vilket sätt man ska mäta när det gäller verkliga värden. Ett annat projekt är en lång studie som gjorts av de kanadensiska standardsättarna vars syfte var att utreda hur man ska mäta ett instrument som tas in i redovisningen för första gången. Studien resulterade i olika alternativ och pekade på vad som är bättre respektive sämre värderingsmetoder. Studien landade i att en tillämpning av verkligt värde är att föredra. Inom IASB ska s k rundabordssamtal anordnas som ska vara vägledande för tillämpare.⁹¹

Vid värdering av derivatinstrument, där det underliggande är ränta eller valutor, finns samtliga variabler tillgängliga som fordras i en värderingsmodell. Frågan huruvida man genom en värderingsmodell kan uppskatta ett verkligt värde, leder då vidare till frågan huruvida man är tillräckligt tekniskt kunnig att kunna göra en sådan beräkning. Verksamma banker har denna kompetens, men långt ifrån alla industriföretag har tillgång till sådan. Dock ska poängteras att, i de

⁸⁹ Intervju: Sigvard Heurlin

⁹⁰ Intervju: Jan Buisman

⁹¹ Intervju: Sigvard Heurlin

5. Intervjuer

allra flesta fall, har företag en bank som motpart som kan ge den hjälp som företagen behöver för att komma åt den information som krävs för att kunna uppskatta ett tillförlitligt värde och göra en korrekt bedömning. Tillämpar man en konsekvent modell blir det bra, enligt Johan Månsson. Däremot är det svårare att värdera icke-noterade aktier eller derivat på icke-noterade aktier. Uppfattningarna om vad dessa kan vara värda kan skilja sig åt. Det är med andra ord svårt att veta vad som är rätt eller fel.

När det gäller frågan var i verkligt värde-hierarkin de flesta finansiella instrumenten kommer att hamna, svarar Månsson att de flesta industriföretag handlar med sådana instrument som det oftast finns ett värde på, exempelvis valutaterminer, ränteswappar, derivat. Mer intuitivt gissar Månsson att de flesta finansiella instrument, som används i företagen idag, hamnar högt upp i hierarkin, vilket innebär att värderingen utav dessa inte blir problematisk.⁹²

Det problem som Hans Edenhammar kan se är tillgången på tillförlitliga marknadsvärden. Det kräver i själva verket att det finns en likvid marknad i de aktuella instrumenten. Det finns det när det gäller de större börsnoterade företagens aktier, statsobligationer och andra volympapper. Beträffande derivat och aktier i mindre bolag är det ofta tveksamt om värdet på dessa är tillräckligt förlitligt. Enligt Edenhammar görs då en ungefärlig beräkning med utgångspunkt från liknande instrument, där det finns ett marknadspris. I dessa fall finns det alltid en risk för felbedömningar eller till och med manipulationer.⁹³

5.2.7 Skillnader

Sigvard Heurlin hade väntat sig lite större skillnader i årsredovisningar för 2005. En misstanke hos honom är att företagen inte är helt införstådda med det nya reglerverket ännu och därför inte kunnat tillämpa IFRS till fullo. Många svenska företag har upplevt 2004 som ett kaotiskt år på vissa områden. Företag har gjort stora genomgångar av sina redovisningsprinciper, vissa har haft svårt att förstå tillämpningen, att till fullo, av de nya reglerna. Sigvard Heurlin avslutar intervjun

⁹² Intervju: Johan Månsson

⁹³ Intervju: Hans Edenhammar

5. Intervjuer

med att han tror att företag har kommit långt medan en del företag har ett tag kvar tills de tillämpar IFRS på ett korrekt sätt.⁹⁴

Enligt en artikel i Dagens Industri framhåller Jan Buisman att små börsbolag var dåligt förberedda på de nya redovisningsreglerna. Enligt Buisman skulle endast 15 procent av de mindre bolagen hinna genomföra alla förändringarna i tid. De större börsbolagen har haft mer än ett och ett halvt års tid på sig att förbereda sig och anpassa sig till de nya redovisningsreglerna. De mindre bolagen har halkat efter, enligt Buisman.

Inför övergången till de nya redovisningsreglerna kartlade Buisman de europeiska börsbolagens beredskap inför övergången till IFRS. Resultatet av kartläggningen visade att de bolag som hade ett börsvärde som översteg 180 miljarder kronor uppgav 83 procent att de påbörjat arbetet med att ställa om redovisningen till den nya standarden, vid undersökningens tidpunkt. Trots detta var det endast 44 procent av storbolagen som uppgav att de var säkra på att de skulle hinna genomföra omställningen i tid.

I de mindre bolagen, med börsvärden under 4,5 miljarder, såg situationen annorlunda ut. Endast 35 procent hade påbörjat sin omställning till den nya standarden, vid undersökningens tidpunkt. Enligt Buisman förlitade sig svenska småbolag på det faktum att om de följde Redovisningsrådets rekommendationer, var de tillräckligt förberedda. Jan Buisman poängterade i artikeln att flera av de nya redovisningsreglerna inte existerade i rekommendationerna, där i bland, värderingen av finansiella instrument till verkligt värde.⁹⁵

Hans uppfattning var att de mindre bolagen har skjutit arbetet med att anpassa sig framåt i tron om att de nya reglerna inte skulle godkännas av EU. Enligt Buisman har de mindre bolagen mindre resurser att avvara, när det gäller ändring av redovisningsprinciper och dylikt jämfört med de större bolagen. Enligt Buisman var banker och andra storbolag i finanssektorn bäst förberedda eftersom de i högre grad berördes av den nya värderingen av finansiella instrument och därför tidigt satte sig in i frågan.

Jan Buisman tror att övergången inte har haft någon större effekt på företagens årsredovisningar i sin helhet. Buisman håller fast vid sin uppfattning om att

⁹⁴ Intervju: Sigvard Heurlin

⁹⁵ <http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2004%5c12%5c14%5c127253%26src%3ddi>

5. Intervjuer

svenska företag var dåligt förberedda inför övergången. Detta beror på, enligt Buisman att de mindre bolagen har haft mest problem med att avvara resurser till detta. Redovisningsrådets rekommendationer hade kommit långt när det gällde en anpassning till IAS men var inte fullständigt uppdaterade, där ibland IAS 39.⁹⁶

Enligt Hans Edenhammar har Redovisningsrådet har gjort ett mycket bra jobb, speciellt de sista åren på 90-talet, för att förbereda företagen i Sverige för övergången. Resurserna var tillräckliga och de användes, enligt Edenhammar väldigt effektivt när rådet hade bestämt sig för att i princip översätta IAS till svenska. När väl beslutet hade tagits, gick det fort. Trots att företagen stönade, enligt Edenhammar, är de tacksamma, i efterhand. Svenska företag var väldigt bra förberedda även vissa brister finns. Bristerna har framförallt gällt tilläggsinformation. Enligt Edenhammar tar det några år innan de nya reglerna implementerats hos de svenska företaget till fullo. Enligt Edenhammar har övergången till verkligt värde har, naturligtvis framförallt, haft effekt på investmentbolag och liknande med stora finansposter. Effekter har även uppstått för de företag med mycket valutaderivat för att säkra gjorda eller framtida transaktioner i utländsk valuta. Dock framhåller Hans Edenhammar att för den stora massan av företag har övergången haft begränsad betydelse. Han nämner ett annat område där övergången till IAS har varit av större betydelse, dessa områden är pensionsavsättningar och goodwill.⁹⁷

Johan Månsson tror att försiktighetsprincipen kommer att få mindre och mindre betydelse i svensk redovisningspraxis. Försiktighetsprincipen är inte mest intressant när det gäller finansiella instrument av kortfristig natur. Däremot spelar försiktighetsprincipen större roll när det gäller avsättningar, successiv vinstavräkning och osäkra fordringar. Däremot kan försiktighetsprincipen tas i beaktning när det gäller att värdera kortfristiga placeringar i icke-noterade aktier. De effekter som företag främst har varit oroliga för har varit volatilitet i resultaträkningen, osäkerhet kring övergången, om vad som gäller och innebörden av detta till principbaserade regler. Detta innebär att företagen själva får göra en del tolkningar av innebörden i standarden.⁹⁸

⁹⁶ Intervju: Jan Buisman

⁹⁷ Intervju: Hans Edenhammar

⁹⁸ Intervju: Johan Månsson

5.2.8 Bättre eller sämre bild?

På frågan om värdering till verkligt värde kan ge en bättre eller sämre bild jämfört med de tidigare reglerna svarar Buisman:

”För de instrument som han handlas dagligen är verkligt värde bättre än den gamla LVP principen. För en del andra kan man diskutera detta. Mycket är också en fråga vad analytiker kommer att göra med all nya siffror och mängder av upplysningar.”⁹⁹

Johan Månsson tror att värdering till verkligt värde kan ge en bättre bild i redovisningen utav företagets verksamhet än tidigare. När det gäller finansiella instrument såsom överskottlikviditet och finansiella instrument av kortfristig natur är det bättre att värdera dessa till verkligt värde. Anledningen är att det bli mer transparent och enklare.

Tidigare, när den traditionella lägsta värdets princip tillämpades, redovisades inte en värdeuppgång. Dock kunde en aktieportfölj säljas i slutet av december och i januari köpas tillbaka, för att på så sätt få med en värdeuppgång i resultatet. Enligt Månsson fanns det därför för många möjligheter, för företagen, att välja vilket resultat verksamheten skulle visa upp. Frågor rörande kvittning av aktier, var svåra och otydliga och gav företagen ännu en möjlighet att visa upp ett mer önskat resultat.

När det gäller finansiella tillgångar av kortfristig natur, anser Johan Månsson att det en tillämpning av verkligt värde vid värdering utav dem är att föredra.

Större svenska industriföretag har tidigare velat värdera finansiella instrument till verkligt värde. Överskottlikviditet som placeras i aktier är ett bra exempel på ett finansiellt instrument där det känns naturligt att värdera till verkligt värde, enligt Månsson.

Beträffande handel med aktier vore det mycket underligt att inte värdera sina tillgångar till verkligt värde. Däremot när det gäller ett lager med bilar, ska detta inte värderas till mer än vad det faktiska värdet är. Det kan uppstå ett extra värde i

⁹⁹ Intervju: Jan Buisman

5. Intervjuer

samband med försäljningen men detta extravärde, ska inte tas upp förrän extravärdet är realiserat. Dessutom ligger det en ansträngning att få den såld till ett så högt värde som möjligt hos säljaren. En aktie däremot kan man utan ansträngning gå till banken och sälja den till den kurs som aktien står i.

Värderingen till verkligt värde ger en mer rättvisande bild av ett företags resultat, anser Månsson. Han tillägger dock om det bortses från icke-noterade aktier.¹⁰⁰

Jörgen Trouvé tycker att de nya reglerna om värdering till verkligt värde av finansiella instrument har praktiskt påverkat främst hans sätt att arbeta med redovisningen. Företaget där han är anställd kände sig förberedda på övergången då koncernen utfärdat tydliga instruktioner samt att en genomgång med företagets revisorer hade gjorts angående vilka ändringar som skulle inträffa i samband med införandet. Jörgen Trouvé ser det nya regelverket som komplext och kräver utbildning och information. Hans uppfattning är att övergången kommer att medföra mer arbete, även utbildning på området. Dock anser han att IFRS/IAS är ett genomtänkt system där man eftersträvar att ge omvärlden och aktieägarna en rättvisande bild över bolagets finansiella status. Enligt Jörgen Trouvé är detta alltid något positivt även om han framhåller att det blir arbetsamt.¹⁰¹

5.3 Kapitalsammanfattning

Bland de personer vi intervjuar har majoriteten varit positiva till övergången till verkligt värde, detta trots att det finns nackdelarna såsom tids- och resurskrävande för företagen. Fördelen är att det blir enklare att värdera finansiella instrument, då man kan hämta värdet från den aktiva marknaden. Däremot skapar de icke-noterade finansiella instrumenten svårigheter bland svenska företag, dessa måste skatta värdet hos instrumenten, och alla dessa företag besitter inte den tekniska kompetensen att göra det, vilket då ökar revisions kostnader i företagen. Viss utbildning bland krävs även bland företagen. De nya reglerna kräver en större mängd information än tidigare, därför måste företagen avsätta mer tid och resurser

¹⁰⁰ Intervju: Johan Månsson

¹⁰¹ Intervju: Jörgen Trouvé

5. Intervjuer

åt utformandet av årsredovisningarna. Sammantaget så har övergången blivit positiv bemött av de flesta inblandade på området.

6. Slutsats

I detta kapitel sammanställs materialet från empirin. Kopplingen mellan teori och empiri redovisas även i detta kapitel. Först besvaras forskningsfrågan, vidare presenteras studiens teoretiska bidrag, därefter ges reflektioner av studien. Förslag till fortsatt arbete nämns även.

6.1 Inledning

Denna uppsats forskningsfråga lyder: Vilka eventuella problem eller svårigheter stöter svenska företag på idag med de nya gällande reglerna när det gäller värderingen av finansiella instrument? För att denna fråga ska kunna besvaras har uppsatsen haft sin utgångspunkt i empirin, dels bestående av den offentliga debatt som förs mellan redovisningsexperter, organisationer m fl och dels intervjuer med sakkunniga. Den offentliga debatten kartlades i det fjärde kapitlet, vilket gav en översiktlig bild av debatten som pågått under en längre tid. För att få en fördjupad bild av den offentliga debatten intervjuades sakkunniga inom området, vilket gav uppsatsen en aktuell bild av det som sker på området idag.

6.2 Forskningsfrågan besvaras

Problem som identifierats i denna uppsats är problematiken kring värdering och uppskattning av värden på finansiella instrument som inte har ett noterat marknadsvärde eller ett noterat underliggande värde. Detta resulterar i en subjektiv bedömning av dessa instrument. Effekterna av en subjektiv uppskattning är att den finansiella rapporteringen flyttar sin tyngdpunkt från att visa effekterna

6. Slutsats

av redan inträffade händelser till att ta upp värden baserade på prognoser om framtiden.¹⁰²

Mest problematiskt när det gäller värdering till verkligt värde av finansiella instrument är att uppskatta ett tillförlitligt värde på de instrument som inte finns noterade. Vissa instruments värde baseras på en intern kalkyl med subjektiva inslag.¹⁰³ Instrument där det underliggande värdet är en icke-noterad aktie är de svåra att värdera. Däremot är derivat där värdet är beroende av räntor och valutor, lättare att teoretiskt värdera eftersom det finns priser på dessa variabler. De flesta instrument som handlas av merparten av svenska företag, är instrument som det oftast finns ett värde på, därmed minimeras värderingsproblemet. Men det finns undantag.¹⁰⁴

Större skillnader i årsredovisningar för 2005 var förväntade. En misstanke finns att företagen inte är helt införstådda med det nya reglerverket ännu och därför inte kunnat tillämpa IFRS till fullo.¹⁰⁵ I kapitel 2 nämndes en möjlig komplikation som innebar att det kraftigt ökade antalet användare av de nya reglerna skiljde sig från varandra när det gäller i företagsstorlek, kapitalstruktur, ägarstruktur mm. Skillnaderna mellan användare bestod även i vilken utsträckning, de nya användarna, hade resurser att avvara för att anpassa sig åt de nya reglerna.¹⁰⁶ Det finns en uppfattning om att svenska företag var dåligt förberedda inför övergången, detta pga att de mindre företagen inte haft resurser att avvara till förberedelse inför övergången. Redovisningsrådets rekommendationer var inte anpassade efter IAS 39. Detta innebar att företagen inte tidigare hade tillämpat standarden.¹⁰⁷ Denna brist på resurser märks även efter införandet. De nya reglerna kräver mer utförligare årsredovisningar än tidigare. Beträffande verkligt värde krävs en förklaring till den värderingsmetod som tillämpats i årsredovisningen. Detta kräver mer resurser av företag, vilket inte alla företag har råd att avvara, både i form utav tid och kapitalresurser.¹⁰⁸ En ökad

¹⁰²[http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/\\$file/IFRS%20styrels_eledamoter.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/$file/IFRS%20styrels_eledamoter.pdf)

¹⁰³ Intervju: Jan Buisman

¹⁰⁴ Intervju: Johan Månsson

¹⁰⁵ Intervju: Sigvard Heurlin

¹⁰⁶ European Accounting Review, Volume 14: Number 1: 2005 K. Schipper

¹⁰⁷ Intervju: Jan Buisman

¹⁰⁸ Buisman, Jan. Törning, Eva: Hur kommer god redovisningssed att se ut 2005? I: Balans, Nr 3, 2004. sid 32-34

6. Slutsats

efterfråga på kompetens inom området kan komma att uppstå. Därmed ställs även högre krav på revisorers kompetens och utbildning.¹⁰⁹ Tillämpningen av verkligt värde kräver, med andra ord, en annan sorts expertis än den som finns i idag.¹¹⁰ Långt ifrån alla industriföretag har tillgång till sådan kompetens¹¹¹, detta innebär att dessa får vända sig till konsulter och revisionsbyråer och därmed öka sina kostnader för revisionsnära tjänster. Det blir med andra ord, dyrare för mindre bolag att tillämpa de nya reglerna.

Under uppsatsens gång har även problem för grupper nära företag identifierats. Nedan följer en kort presentation av dessa. Bankerna var en av många kritiker till övergången pga att de nya reglerna stod i strid med deras hantering av sin verksamhet. Den tidigare normgivningen har varit baserad på principer medan de nya reglerna är baserade på strikta regler. Detta leder till en helt annan form av redovisningsnormer. De nya reglerna innebär ett nytt sätt att redovisa.¹¹²

För småsparare medför övergången att de får fler upplysningskrav att beakta. Värderingen till verkligt värde medför att personer som inte är insatta i de nya reglerna måste vara vaksamma när de läser årsredovisningarna framöver. Informationsomfattningen ökar, det gäller att plocka bort ovidkommande information. Största möjliga beaktning måste ske när det gäller de finansiella instrumenten då värdet på dessa har en koppling till konjunkturläget. Som läsare av årsredovisningar måste man kunna skilja mellan objektiva och subjektiva omständigheter, mellan realiserade och orealiserade vinster och förluster och huruvida vinster och förluster grundas på verkliga eller uppskattade marknadsvärden.¹¹³

Ett annat problem är att det är kostsamt och tidskrävande för de mindre redovisningsbyråerna att utbilda sina revisorer för övergången. Övergången till IFRS medför att revisorerna behöver ytterligare kunskap än den dem redan besitter.¹¹⁴

¹⁰⁹ Halling, Pernilla: Ny revisionsstandard i Sverige kräver mer tid och höjda arvoden I: *Balans, Nr 8-9, 2004*. sid. 15-16

¹¹⁰ European Accounting Review, Volume 14: Number 1: 2005 K. Schipper

¹¹¹ Intervju: Johan Månsson

¹¹² <http://www.bankforeningen.se/upload/j021104.pdf>

¹¹³ [http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/\\$file/IFRS%20styrelseledamoter.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/$file/IFRS%20styrelseledamoter.pdf)

¹¹⁴ Halling, Pernilla: Ny revisionsstandard i Sverige kräver mer tid och höjda arvoden I: *Balans, Nr 8-9, 2004*. sid. 15-16

6. Slutsats

Sammanfattningsvis kan konstateras att införandet har medfört vissa problem och svårigheter för företagen. Dock har införandet även lett till en förbättring på området för finansiella instrument. Införandet har bringat ordning på området.¹¹⁵ Övergången har påverkat årsredovisningarna positivt, väsentligt mer information har lämnats jämfört med tidigare år.¹¹⁶ Ett ytterligare steg mot en globalisering av redovisningsregler har tagits i samband med införandet. En bättre bild utav ett verksamhetsresultat kan uppnås genom värdering av verkligt värde.¹¹⁷

6.3 Studiens teoretiska bidrag

År 1874 bestämde sig SCB för att man skulle föra statistik över alla kommuners redovisningar och därmed startades harmoniseringen av redovisningen i Sverige genom standardformulär som alla kommuner skulle använda sig av. Under 1900-talets andra decennium lämnades ansvaret över från SCB till ATA gällande utformandet av formulären, detta ses som ett tidigt exempel på att staten lämnade över (ville ha hjälp) med utformandet av redovisningsfrågor, staten (regeringen) såg också vid denna tidpunkt att det var viktigt att alla kommuner hade samma förutsättningar för att sköta sin bokföring (revision) och såg därmed harmoniseringen och standardformulären som viktiga. Vi noterar även att det fanns oenigheter i landet hur man skulle sköta redovisningen (Malmö vs. Helsingborg) vilket kan härledas till framtida skiljaktigheter i hur redovisning skall skötas i olika kulturer, även bland *marknaden*, *staten* och *samhället*. Efter Krugerkraschen (år 1932) såg det nödvändigt att skydda hela samhället emot kapitalister och började därmed att vilja vara med och påverka regleringen av redovisningsreglerna de ansåg att den skulle bli mer effektiv. På 1950-talet bilades en kommitté, på statens begär, i syfte att utveckla kommunernas redovisning och vi ser att redovisningsprofessionen fick inflytande i regleringen genom deltagande i kommittéer utfärdande av staten, men regeringen hade ändå ett finger med i regleringen då de inte alltid tyckte om reglerna ändrade de – satte stopp för dem. FARs presenterade sina första åtta rekommendationer år 1968, samtidigt försökte regeringen komma med liknande redovisningsförslag, men dessa kom att avfärdas

¹¹⁵ Intervju: Sigvard Heurlin

¹¹⁶ Intervju: Jan Buisman

¹¹⁷ Intervju: Johan Månsson

6. Slutsats

till förmån för FARs rekommendationer - viktigt att notera är att redovisningsprofessionen (experterna) hade större inflytande än regeringen (antagligen då de är närmare problemen som skulle lösas). Det är inte bara i kulturer som redovisningsskiljaktigheter finns, även bland yrkesgrupper (Liljeblad vs. Eriksson) fanns sådana. Kontoplanen bidrog till att man på ett lättare sätt kunde jämföra företag emellan. Det är viktigt att såväl yrkesverksamma som teoretiker är med och påverkar reglerna för att få se olika sidor av verkligheten (institutionellt tänkande). Utvecklingen av redovisningsnormerna påverkas såväl av staten som praktikerna, statens bakomliggande tanka ligger i att skydda, medan praktikerna vill utveckla, de har olika infallsvinklar. Detta medförde att redovisningsprofessionen inte hade något annat alternativ än att infiltrera den befintliga maktstrukturen genom att framträda i rollen som redovisningsexperter i någon av tidigare nämnda kommittéer utfärdade av staten för att skapa en standard eller lag. Redovisningsutvecklingen skiljer sig även länder emellan. Marknaden (redovisningsprofessionen och företagen) har ett begränsat inflytande på regleringen då staten i första hand bestämmer hur regleringen skall ske, dels genom att de begränsar regleringsutvecklingen genom att de hade sista ordet när en rekommendation från FAR skulle utföras, och dels genom att de stiftar lagarna. Marknaden strävar hela tiden efter att minimera sin begränsning av utvecklingen av regleringen för att reglerna skall komma att gynna dem. Exempelvis så kan en viss redovisningsstandard ha blivit influerad av de önskemål och behov som finns hos samhället, men standarden i sig kan i efterhand visa sig att generellt uppfattas som oacceptabel. Vilket har skett i fallet IAS 39, när de europeiska bankerna startade en kampanj emot införandet av denna IAS 39. Marknadskrafterna, så som banker, kan påverka att en standard ändras, så som i fallet IASBs akutgrupp som tog ställning till marknadens kritik till IAS 39. Med figur 2 i åtanke visas att en kombination av marknaden och stat måste finnas vid utformningen av redovisningsregler. Teorin om det institutionella tänkandet stärker detta då det finns ett samband mellan hur individen hanterar ett (redovisnings) problem beroende på vilken institution denne tillhör. En bättre lösning skulle kunna framställas/användas om andra lösningar skulle kunna beaktas vid lösningen av problemet. Det var detta som hände när FASB skulle ta ställning till regelringen till de hastigt ökande finansiella instrumenten. De nya

6. Slutsats

finansiella instrumenten reglerades av befintliga regler, när de istället skulle behöva nya. FASB tog hjälp av revisorer (marknaden) för att hantera regleringen av de nya finansiella instrumenten som staten (och FASB) ansåg de flesta behövde egna regler. Sambandet, enligt ovan, går igen där staten inte på egen hand kan sköta regleringen utan tar hjälp av marknaden, således en kompromiss i figur 2.

6.4 Reflektioner

Sättet vi valt att genomföra vår forskning på är, enligt oss själva, det bästa sättet för att uppnå resultat. Men, vi vill ändå redogöra för alternativa tillvägagångssätt. Litteraturen är begränsad till få källor, detta pga vi endast vill få reda på vad som orsakar uppkomsten till redovisningsstrukturen, vad som påverkar den och vad som är källan till kritiken från användaren. Mycket av litteraturen på området är inaktuell därför kartlade vi den offentliga debatten för att få en aktuell bild av situationen. Av samma anledning har vi valt att genomföra intervjuer med expertisen för att nå en så nära åsikt som möjligt. Vi intervjuade fem personer som alla har stor kunskap och erfarenhet på området, därför upplevde vi inte behovet av fler intervjuobjekt som stort. Vi hade helst sett att vi genomförde personliga intervjuer men, då dels många av intervjuobjekten var upptagna med försigställande årsredovisningar, dels författarnas knappa resurser spelade in, vad detta inte möjligt. Vi refererade litteraturen, efter källa, var för sig då vi tyckte att det gav en klarare bild av utvecklingen på området. I litteraturen har vi valt att även studera utvecklingen i USA, då den amerikanska redovisningsutvecklingen influerat IASB och därmed även Sverige. I den offentliga debatten avgränsade vi oss till att endast studera den svenska, då vi avgränsar oss till att undersöka de svenska företagens uppfattningar. Den induktiva metoden var, för oss, den bäst lämpande för att uppfylla uppsatsen syfte. Den motsats, den deduktiva, där man har sin utgångspunkt i teorin var inte möjlig att använda då forskningsfrågan inte skulle kunna besvaras med endast hjälp av den teori som finns på området.

6. Slutsats

6.5 Förslag till fortsatt arbete

Vi tycker att det skulle vara intressant att studera olika värderingsmodeller som företag använder sig av när de ska värdera icke-noterade instrument. Vidare skulle det vara intressant att undersöka kritiken från företagen och bankerna riktad till IASB, huruvida kritiken skulle kunna leda till en ändring i reglerna eller inte. Hur ställer sig de svenska företagen till att värdera till verkligt värde om, exempelvis, 5 år. Hur kommer den offentliga debatten att ställa sig till de nya reglerna som införs år 2008?

Källförteckning

Litteratur

- Alvesson, Mats, Sköldberg, Kaj, (2004) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Studentlitteratur, Lund, 16 uppl.
- Artsberg Kristina, (2005) *Redovisningsteori – policy och praxis*. Liber Ekonomi Malmö, 2 uppl
- Bryman, Alan, Bell, Emma, (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, 1 uppl
- Jönsson, Sten (1991) *Role making for accounting while the state is watching*. Accounting, Organizations and Society, No 16
- Rosengren, Karl Erik, Arvidsson, Peter, (2002) *Sociologisk metodik*. Liber AB
- Wahlström, Gunnar, (2000) *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning*. Parajett AB, Göteborg
- Puxty, Anthony G, Willmot, Hugh C, Cooper, David J & Lowe, E, Anthony, (1987) *Modes of Reulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries*, Accounting, Organizations and Society, No 3
- Young. J J, (1996) *Institutional Thinking: The case of financial instruments*, Accounting organizations and society, Vol. 21

Tidskrifter

- European Accounting Review Volume 14: Number 1: 2005
- Mettinger B-A, Finansiella instrument enligt IAS 39: en standard som redan ifrågasätts, Balans nr 10
- Buisman Jan, Svenska företag kan koncernredovisa enligt IAS – i princip, Balans nr 1 2000
- Buisman, Jan. Törning, Eva: Hur kommer god redovisningssed att se ut 2005? I: Balans, Nr 3, 2004
- Halling, Pernilla: Ny revisionsstandard i Sverige kräver mer tid och höjda arvoden I: *Balans, Nr 8-9, 2004*.
- Rundfelt, Rolf: EU och diskussionerna kring IAS 39 I: *Balans, Nr 8-9, 2004*

Källförteckning

Rundfelt, Rolf: Medlemsländerna sa ja till EU-kommissionens förslag om införandet av IAS 39 I: *Balans, Nr 10, 2004*

Rundfelt, Rolf, Eu-parlamentet tog beslut om IAS från och med 2005, *Balans nr 5, 2002*

Personliga källor

Jan Buisman
Hans Edenhammar
Sigvard Heurlin
Johan Månsson
Jörgen Trouvé

Elektroniska källor

<http://www.bankforeningen.se/upload/j021104.pdf>

www.bnf.se

http://www.deloitte.com/dtt/section_node/0%2C1042%2Csid%25253D32820%2C00.html*

<http://di.se/Nyheter/?page=%2fAvdelningar%2fArtikel.aspx%3fO%3dIndex%26ArticleId%3d2004%5c12%5c14%5c127253%26src%3ddi>

[http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/\\$file/IFRS%20styrelseledamoter.pdf](http://www.ey.com/global/download.nsf/Sweden/IFRS_styrelseledamoter/$file/IFRS%20styrelseledamoter.pdf)

<http://www.infovoice.se/fou/bok/kvalmet/10000009.htm>

www.pwc.com/ifrs

<http://www.pwc.com/extweb/ncpressrelease.nsf/docid/1B9C8F1BFD6932258025708200303DC3>

<http://www.pwc.com/extweb/challenges.nsf/docid/D1BCCD7E47A731D7802570DC00358655>

<http://www.regeringen.se/sb/d/3484/a/27484>

Övriga källor

Hur förändras redovisningen och varför? Ett rundabordssamtal om börsbolagens externrapportering. Öhlings PricewaterhouseCoopers (2004)